

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

Кафедра обліку і оподаткування

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття освітнього рівня «бакалавр»

на тему

Облік, аудит і економічний аналіз операційної діяльності підприємства

Виконав: студент 2 курсу, групи ОО(ст)-21
спеціальності «Облік і оподаткування»

Бойчук Артем Русланович

Керівник: к.е.н., доц. **Шкромиди В.В.**

Рецензент: д.е.н., проф. **Щур Р.І.**

Івано-Франківськ – 2023 р.

Факультет	<u>Економічний факультет</u>
Кафедра	<u>Кафедра обліку і оподаткування</u>
Освітній рівень	<u>«бакалавр»</u>
Спеціальність	<u>071 «Облік і оподаткування»</u>

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____
(підпис)

проф. Баланюк І.Ф.

«30» вересня 2022 р.

**З А В Д А Н Н Я
НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

Бойчука Артема Руслановича

1. Тема роботи «Облік, аудит і економічний аналіз операційної діяльності підприємства»,

керівник роботи: к.е.н., доцент Шкроміда В.В.

2. Перелік питань, які потрібно розробити:

- вивчити і чітко проаналізувати наукові публікації за обраною темою дослідження;
- розглянути процес управління операційною діяльністю підприємства та необхідність його обліково-аналітичного забезпечення;
- дослідити нормативно-правові основи обліку, аудиту та аналізу операційної діяльності підприємства;
- описати порядок визнання та оцінки доходів і витрат операційної діяльності господарюючого суб'єкта;
- ознайомитися з організацією обліку операційної діяльності автотранспортного підприємства;
- вивчити методичні особливості формування результатів операційної діяльності та їх відображення в обліку і звітності;
- розглянути порядок аудиту результатів операційної діяльності підприємства автотранспортних перевезень;
- здійснити аналіз складу та структури доходів і витрат операційної діяльності, а також провести оцінку ефективності її провадження у компанії автотранспортних перевезень;
- розглянути шляхи удосконалення підвищення ефективності операційної діяльності автогосподарства.

Дата видачі завдання: 07.10.2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	<i>Розділ 1. «Теоретико-методичні основи обліку, аудиту та аналізу операційної діяльності підприємства»</i>	до 17.02.2023 р.	
2	<i>Розділ 2. «Особливості організації і методики обліку та аудиту операційної діяльності ТзОВ «Транс-Дол»</i>	до 16.03.2023 р.	
3	<i>Розділ 3. «Аналіз ефективності операційної діяльності ТзОВ «Транс-Дол»</i>	до 18.04.2023 р.	

Студент _____

Бойчук А.Р.

Керівник роботи _____

Шкроміда В.В.

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Кафедра обліку і оподаткування

ВІДГУК

наукового керівника, доцента, кандидата економічних наук

Шкромиди Віталія Васильовича

на дипломну роботу студента 2-го курсу групи ОО(ст)-21

Бойчука Артема Руслановича

на тему

«Облік, аудит і економічний аналіз операційної діяльності підприємства»

Економічні перетворення, які здійснюються в державі протягом останніх років, вимагають від вітчизняних підприємств проводити господарювання, яке в результаті породжує значимість величини і структури фінансових результатів їх операційної діяльності. Мета дипломної роботи полягає в розробці практично значимих пропозицій щодо вдосконалення методики організації і ведення бухгалтерського обліку, здійснення аудиту і проведення аналізу операційної діяльності підприємства, враховуючи його специфіку роботи.

Об'єктом дослідження вибрано фінансово-господарську діяльність ТзОВ «Транс-Дол». У першому розділі досліджуються теоретичні основи управління операційною діяльністю підприємства та необхідність його обліково-аналітичного забезпечення; нормативно-правові основи обліку, аудиту та аналізу операційної діяльності підприємства; порядок визнання та оцінки доходів і витрат операційної діяльності господарюючого суб'єкта.

У другому розділі вивчено організацію обліку операційної діяльності автотранспортного підприємства; методичні особливості формування результатів операційної діяльності та їх відображення в обліку і звітності;

порядок аудиту результатів операційної діяльності підприємства автотранспортних перевезень. У третьому розділі проведено аналіз складу та структури доходів і витрат операційної діяльності автотранспортного підприємства, виконано оцінку ефективності операційної діяльності компанії автотранспортних перевезень, а також розглянуто шляхи удосконалення підвищення ефективності операційної діяльності автогосподарства.

Загальний висновок. Дипломна робота Бойчука Артема Руслановича на тему «Облік, аудит і економічний аналіз операційної діяльності підприємства» є завершеним, самостійно проведеним науковим дослідженням, за змістом та оформленням відповідає всім вимогам, а її автор заслуговує на присвоєння освітнього рівня «бакалавр» за спеціальністю «Облік і оподаткування».

Оцінка: заслуговує високої позитивної оцінки.

Науковий керівник,

к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування

В. В. Шкроміда

«26» травня 2023 р.

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

Кафедра обліку і оподаткування

РЕЦЕНЗІЯ НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ

студента 2-го курсу групи ОО(ст)-21 Бойчука Артема Руслановича
на тему «Облік, аудит і економічний аналіз операційної діяльності
підприємства»

Для ефективного управління діяльністю власники й управлінці повинні мати економічну інформацію, яка відповідає їхнім потребам. Формування такої достовірної, точної, оперативної та повної інформації відбувається у системі бухгалтерського обліку. Однією з її важливих частин, яка потребує особливої уваги, є облік операційної діяльності, а також її відображення у звітності. Це пов'язано з тим, що саме від результатів операційної діяльності, їх правильного обліку та аналізу залежить фінансово-майновий стан та ефективність діяльності підприємства. З таких міркувань, можна вважати, що обрана тема дипломного дослідження є актуальною.

Самостійні розробки і пропозиції автора. На теоретичному рівні автор узагальнив трактування сутності «операційної діяльності» як об'єкта бухгалтерського обліку, тобто це вид господарської діяльності, який зазначається у статутних документах підприємства та відзначається основним джерелом фінансування діяльності підприємства. На практичному рівні внаслідок проведених аналітичних процедур було запропоновано рекомендації щодо покращення результативності автотранспортного підприємства.

Загальний висновок. Дипломна робота Бойчука Артема Руслановича на тему «Облік, аудит і економічний аналіз операційної діяльності підприємства» виконана відповідно до вимог, які ставляться до такого виду наукових робіт, допускається до захисту з високою позитивною оцінкою, а її автор заслуговує на присвоєння освітнього рівня «бакалавр» за спеціальністю «Облік і оподаткування».

Оцінка: заслуговує високої позитивної оцінки.

Рецензент,
професор кафедри фінансів,
доктор економічних наук

Щур Р.І.

26 травня 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА АНАЛІЗУ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	
1.1. Управління операційною діяльністю підприємства та необхідність його обліково-аналітичного забезпечення	7
1.2. Нормативно-правові основи обліку, аудиту та аналізу операційної діяльності підприємства	13
1.3. Порядок визнання та оцінки доходів і витрат операційної діяльності господарюючого суб'єкта	22
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ І МЕТОДИКИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТЗОВ «ТРАНС-ДОЛ»	
2.1. Організація обліку операційної діяльності автотранспортного підприємства	27
2.2. Методичні особливості формування результатів операційної діяльності та їх відображення в обліку і звітності	38
2.3. Порядок аудиту результатів операційної діяльності підприємства автотранспортних перевезень	44
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТЗОВ «ТРАНС-ДОЛ»	
3.1. Аналіз складу та структури доходів і витрат операційної діяльності автотранспортного підприємства	50
3.2. Оцінка ефективності операційної діяльності компанії автотранспортних перевезень	55
3.3. Шляхи підвищення ефективності операційної діяльності автогосподарства	62
ВИСНОВКИ	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	73
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Оптимальна організація збирання, обробки та представлення обліково-економічної інформації, пов'язаної з витратами і доходами в операційній діяльності підприємства, є надзвичайно важливою складовою його облікової системи. Ця підсистема має безпосередній вплив на поточні фінансові результати підприємства. Однак, для досягнення успіху в цьому напрямку, необхідно мати ефективну систему організації обліку, яка відповідає потребам конкретного підприємства. Оптимізація процесу обліку витрат і доходів в операційній діяльності виступає як засіб покращення господарської діяльності підприємства. Тому вивчення раціональної організації цієї підсистеми є важливим завданням, яке потребує як наукового, так і практичного дослідження з метою його подальшого вдосконалення.

Останні дослідження щодо обліку операційної діяльності підприємств привертають увагу вчених, таких як О.В. Гаращенко, Я.В. Лебедзевич, С.Л. Червінська, Є.Ю. Шара, Л.М. Янчева, І.Б. Чернікова, І.О. Гладій та інші. Однак, на підставі практичного досвіду підприємств, зокрема автотранспортних, можна стверджувати, що все ще існує дискусія щодо декількох важливих питань, пов'язаних з обліком фінансових результатів. Ці питання стосуються організації та методології формування результатів операційної діяльності та їх відображення у фінансовій звітності.

Мета дипломного дослідження полягає у розгляді особливостей, пов'язаних з веденням обліку, проведенням аудиту та аналізом операційної діяльності підприємства з урахуванням його галузі та специфіки функціонування.

Для досягнення поставленої мети в роботі визначено і вирішено такі завдання:

- вивчено і чітко проаналізовано наукові публікації за обраною темою дослідження, узагальнено їх за підходом авторів щодо цієї проблеми;
- розглянуто процес управління операційною діяльністю підприємства та необхідність його обліково-аналітичного забезпечення;

- досліджено нормативно-правові основи обліку, аудиту та аналізу операційної діяльності підприємства;
- описано порядок визнання та оцінки доходів і витрат операційної діяльності господарюючого суб'єкта;
- ознайомлено з організацією обліку операційної діяльності автотранспортного підприємства;
- вивчено методичні особливості формування результатів операційної діяльності та їх відображення в обліку і звітності;
- розглянуто порядок аудиту результатів операційної діяльності підприємства автотранспортних перевезень;
- здійснено аналіз складу та структури доходів і витрат операційної діяльності, а також проведено оцінку ефективності її провадження у компанії автотранспортних перевезень;
- розглянуто шляхи удосконалення підвищення ефективності операційної діяльності автогосподарства.

Об'єктом дослідження вибрано фінансово-господарську діяльність ТзОВ «Транс-Дол», в якому наявні можливості усестороннього висвітлення досліджуваних у роботі питань щодо організації і ведення бухгалтерського обліку, здійснення аудиту та аналізу операційної діяльності.

Предметом дослідження визначено теоретичні і практичні особливості обліку, аудиту та аналізу операційної діяльності підприємства в умовах ринкових відносин з урахуванням його галузевої специфіки.

Методи дослідження. У дипломній роботі використовуються різні методи для деталізації, узагальнення, порівняння та дослідження об'єкта дослідження в галузі бухгалтерського обліку та аналізу операційної діяльності. Декілька з цих методів включають системний аналіз, що дозволяє розчленувати об'єкт на складові елементи; синтез, що допомагає узагальнити різні аспекти організації та методики бухгалтерського обліку; аналогію, яка використовується для дослідження зарубіжних практик у відповідності до вітчизняної системи обліку; інформаційне моделювання, що забезпечує

дослідження за допомогою нормативно-довідкових матеріалів; аналіз результатів операційної діяльності з точки зору їхньої відповідності стандартам та потребам менеджменту; порівняння даних підприємства в різні звітні періоди; групування показників для визначення залежностей між ними; використання абсолютних та відносних величин для вивчення використання облікової інформації в управлінні; монографічний підхід для ознайомлення з теоретичними розробками вітчизняних та зарубіжних вчених з питання оцінки ефективності операційної діяльності; розрахунковий підхід для обчислення необхідних аналітичних показників та графічний підхід – для візуального відображення результатів досліджень.

Обсяг та структура роботи. Дипломна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури, додатків. Вона викладена на 80 сторінках, ілюстрована 6 таблицями, 12 рисунками та 8 додатками. Список використаних джерел містить 78 найменувань.

У вступі викладено актуальність теми, об'єкт і предмет дослідження, методи його проведення і практичне значення окремих результатів тощо.

У першому розділі «Теоретико-методичні основи обліку, аудиту та аналізу операційної діяльності підприємства» досліджуються теоретичні основи управління операційною діяльністю підприємства та необхідність його обліково-аналітичного забезпечення; нормативно-правові основи обліку, аудиту та аналізу операційної діяльності підприємства; порядок визнання та оцінки доходів і витрат операційної діяльності господарюючого суб'єкта.

У другому розділі «Особливості організації і методики обліку та аудиту операційної діяльності ТзОВ «Транс-Дол» вивчено організацію обліку операційної діяльності автотранспортного підприємства; методичні особливості формування результатів операційної діяльності та їх відображення в обліку і звітності; порядок аудиту результатів операційної діяльності підприємства автотранспортних перевезень.

У третьому розділі «Аналіз ефективності операційної діяльності ТзОВ «Транс-Дол» проведено аналіз складу та структури доходів і витрат операційної діяльності автотранспортного підприємства, виконано оцінку ефективності операційної діяльності компанії автотранспортних перевезень, а також розглянуто шляхи удосконалення підвищення ефективності операційної діяльності автогосподарства.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА АНАЛІЗУ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИМСТВА

1.1. Управління операційною діяльністю підприємства та необхідність його обліково-аналітичного забезпечення

Українські підприємства потребують використання нових організаційних та економічних методів управління, щоб вирішувати важливі завдання, пов'язані з управлінням діяльністю. Це передбачає проведення досліджень ринку, прогнозування змін у зовнішньому середовищі та аналізу внутрішнього стану підприємства, щоб приймати обґрунтовані рішення, спрямовані на підвищення ефективності діяльності. Для досягнення цих цілей необхідна система обліково-аналітичного забезпечення процесу управління, яка відіграє важливу роль у стратегічному управлінні підприємством.

Умови ринкової економіки визначають успішність функціонування підприємства, незалежно від його форми власності та виду діяльності, здатністю приносити прибуток. Діяльність підприємства полягає в систематичному здійсненні виробничої, науково-дослідної, торгівельної та іншої господарської діяльності для задоволення суспільних і особистих потреб, згідно з встановленим законодавством. Прибуток є головним стимулом для підприємства в умовах ринкової економіки, оскільки він створює фінансову основу для його розширення та задоволення потреб трудового колективу у соціальних і матеріальних сферах [71].

Відповідно до законодавства України, підприємства здійснюють операційну, фінансову та інвестиційну діяльність, причому операційна діяльність є основною. Основна діяльність передбачає операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції, які становлять головну мету підприємства і забезпечують більшість його доходів. Важливу роль у ефективному управлінні підприємством відводиться підвищенню результатів

його операційної діяльності, яка залежить від специфіки галузі економіки, до якої відноситься підприємство. Наприклад, для промислових підприємств операційна діяльність базується на виробництві, тому підвищення ефективності виробничої діяльності є найважливішою проблемою.

Управління операційною діяльністю підприємства включає в себе кілька етапів, кожен з яких має свою сутність та особливість (рис. 1.1).

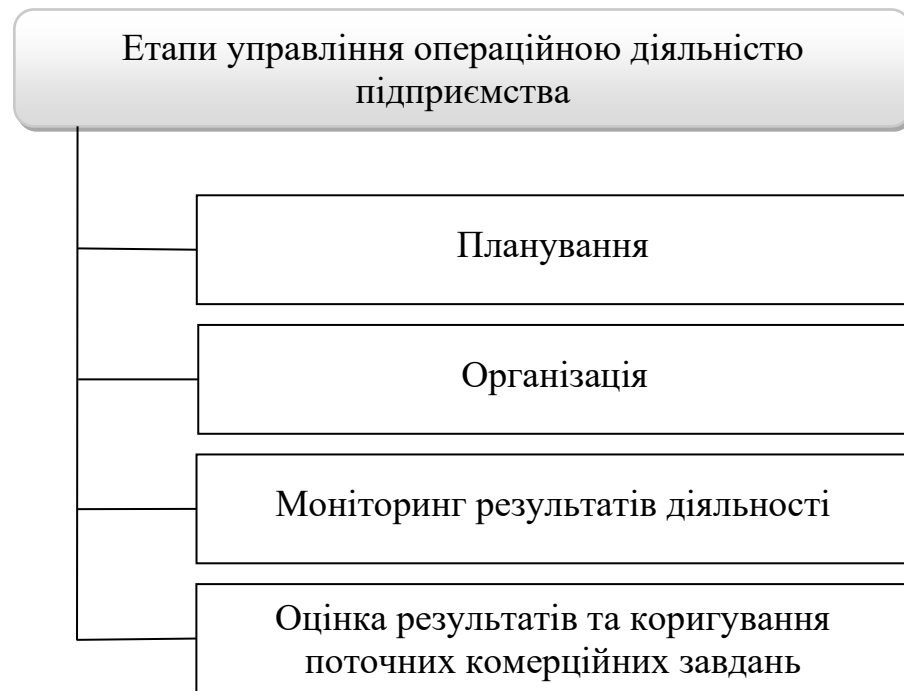

Рис. 1.1. Етапи управління операційною діяльністю підприємства

До основних етапів управління операційною діяльністю підприємства слід віднести:

1. Планування – на цьому етапі визначається стратегія розвитку підприємства, складаються плани виробництва та продажу, розробляється бюджет із загальної кошторисної витрати, розподіляються ресурси і засоби виробництва. Основна мета планування полягає в забезпеченні оптимального використання ресурсів та досягненні запланованих результатів.

2. Організація – на цьому етапі здійснюється підготовка інфраструктури підприємства, розподіл робочих місць, підготовка працівників та забезпечення необхідним обладнанням. Організація

операційної діяльності підприємства має на меті створення відповідних умов для здійснення запланованої діяльності.

3. Моніторинг результатів діяльності. Він передбачає систематичне відслідковування виконання поставлених завдань, аналіз результатів та вжиття заходів для досягнення запланованих показників. У разі виявлення недоліків необхідно швидко реагувати та коригувати стратегію діяльності, щоб уникнути втрат.

4. Оцінка результатів та коригування поточний комерційних завдань. На останньому етапі управління операційною діяльністю підприємства проводиться оцінка досягнутих результатів та планування наступних кроків. Вона полягає у зіставленні досягнутих результатів з попередніми показниками та визначенні перспектив розвитку. На цьому етапі можуть бути внесені корективи до стратегії діяльності, змінені цілі та завдання, якщо виявлено потребу в їх модифікації.

Усі етапи управління операційною діяльністю підприємства повинні бути продумані, систематичні та прозорі. Їх мета полягає у забезпеченні ефективного та результативного виконання завдань підприємства, підвищенні його конкурентоспроможності та доходності.

У цьому контексті обліково-аналітичне забезпечення є надзвичайно важливим інструментом для підготовки та аналізу інформації, що використовується для прийняття управлінських рішень. Фінансовий результат є ключовим показником ефективності операційної діяльності будь-якого суб'єкта господарювання. У сучасних умовах ринкової економіки, прибуток є найважливішим критерієм успішної діяльності підприємств. Він характеризує остаточний результат усіх видів діяльності та є джерелом зростання активів власників. У зв'язку з цим, необхідна повна та адекватна інформаційна база, яка допомагає відображати фінансові результати підприємства в обліку та забезпечує якісне управління ними.

Обліково-аналітичне забезпечення є важливою складовою інформаційного забезпечення управління операційною діяльністю

підприємства, оскільки дозволяє вирішувати різноманітні функціональні задачі керівництва за допомогою повної та достовірної інформації про господарські процеси та зв'язки з зовнішнім середовищем.

Багато вітчизняних науковців присвячують свої роботи дослідженню питань обліково-аналітичного забезпечення. У своїй монографії Л. В. Нападовська зазначає, що «... обліковий процес повинен бути організований на основі інтеграції, щоб усі його складові були взаємопов'язані єдиним масивом інформації. Крім того, структура функції обліку повинна бути вбудована в організаційну структуру підприємства» [53, с. 127]. Обліково-аналітична система не обмежується тільки бухгалтерською інформацією, хоча вона є важливою складовою цієї системи. Справжня суть обліково-аналітичного забезпечення полягає в тому, що воно охоплює взаємодію різних типів інформації, таких як бухгалтерська, оперативна та статистична, а також використовує методи фінансового, управлінського та стратегічного аналізу. Ця комплексність забезпечує повноту та достовірність інформації про господарські процеси підприємства.

Узагальнюючи попередні твердження, можна зробити висновок, що обліково-аналітичне забезпечення процесу управління операційною діяльністю підприємства є складною системою, що включає в себе елементи обліку, аналізу та аудиту, які взаємодіють між собою через різні інформаційні потоки. Головною метою цієї системи є забезпечення якісної та оперативної обліково-аналітичної інформації для прийняття обґрунтованих та ефективних управлінських рішень на підприємстві, як для внутрішніх, так і для зовнішніх користувачів.

Обліково-аналітичне забезпечення є компонентом інформаційного забезпечення управління операційною діяльністю підприємства. Воно складається з трьох основних складових частин:

1. Бухгалтерський облік – це процес збору, реєстрації та обробки фінансової інформації, пов'язаної з господарською діяльністю підприємства.

Він включає такі елементи, як головна книга, рахунки-фактури, книга доходів та витрат, касова книга та інші.

2. Оперативний облік – це процес збору та аналізу інформації про виробничі та інші операції підприємства з метою контролю за їх виконанням, забезпечення ефективності та ефективного використання ресурсів. Він може включати такі елементи, як журнали виробничого обліку, складський облік, відділ збуту та інші.

3. Аналітичний облік – це процес аналізу та інтерпретації фінансової та операційної інформації підприємства з метою виявлення тенденцій та проблем, оцінки ефективності та формування стратегічних планів. Він може включати такі елементи, як фінансовий аналіз, внутрішній аудит, стратегічне планування та інші.

Усі три складові частини взаємодіють між собою, щоб забезпечити збір, обробку, аналіз та подання інформації управлінським кадрам підприємства. Обліково-аналітична інформація може бути використана для різних цілей, включаючи:

- прийняття управлінських рішень;
- планування бюджету майбутніх витрат;
- контролю витрат;
- забезпечення фінансової звітності;
- визначення ефективності діяльності підприємства.

Крім того, обліково-аналітичне забезпечення управління операційною діяльністю підприємства допомагає управлінцям вивчати інформацію про ринок та конкурентів, а також розробляти стратегії з урахуванням вимог замовників, правового середовища та інших факторів, що впливають на діяльність підприємства. Крім того, обліково-аналітичне забезпечення може бути використане для контролю за реалізацією стратегії та коригування заходів управління, щоб забезпечити досягнення мети підприємства.

Фінансовий результат є показником ефективності господарської діяльності підприємства, який відображає її всі аспекти. Управління

формуванням, розподілом та використанням фінансових результатів є важливим елементом, що дозволяє забезпечити своєчасне внесення необхідних коригувань для підвищення ефективності та досягнення бажаних фінансових показників операційної діяльності підприємства.

Після проведення докладного аналізу літературних джерел було виявлено, що немає єдності і однозначності в розумінні терміну «фінансові результати» серед науковців та фахівців у різних галузях, таких як економіка, фінанси, юриспруденція та бухгалтерський облік (Додаток А). У зв'язку з цим було проведено аналіз нормативно-правової, наукової та навчальної літератури з метою виявлення сутності та місця поняття «фінансові результати» в системі бухгалтерського обліку. Результати аналізу показали, що економісти розглядають термін «фінансові результати» в двох аспектах – економічному та бухгалтерському.

Проведений аналіз літератури виявив, що науковці та фахівці з економіки, фінансів та бухгалтерського обліку розуміють поняття «фінансові результати» по-різному, що не враховує всі аспекти діяльності підприємства. Запропоновані визначення, які пропонують вчені-обліковці, не є повними, оскільки не враховують економічний, податковий та управлінський аспекти підходів до розуміння сутності фінансових результатів, які впливають на облікове відображення фінансових результатів діяльності підприємств. Отже, пропонуємо своє уточнення сутності «фінансових результатів», як об'єкта бухгалтерського обліку, – це результат господарської діяльності, що відображає різницю між доходами та витратами підприємства, включаючи суми податків, за визначений період, і обчислюється в загальному або окремо за видами діяльності. Це відображається у вигляді прибутку або збитку, що є важливим для управління операційною діяльністю підприємства та прийняття відповідних рішень.

В цілому, управління операційною діяльністю підприємства та його обліково-аналітичне забезпечення є надзвичайно важливими для успішного функціонування та розвитку підприємства. Ефективне управління дозволяє

досягти поставлених цілей та задовольнити потреби зацікавлених сторін, забезпечує зменшення витрат та підвищення доходів, а також покращення фінансового стану підприємства. Обліково-аналітичне забезпечення у свою чергу допомагає збирати, обробляти та аналізувати інформацію про фінансові результати та ефективність діяльності підприємства, що дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення та реагувати на зміни в економічному середовищі. Таким чином, управління операційною діяльністю та обліково-аналітичне забезпечення є ключовими факторами для успішної діяльності підприємства.

1.2. Нормативно-правові основи обліку, аудиту та аналізу операційної діяльності підприємства

Будь-який аспект підприємницької діяльності потребує державного регулювання та міжнародного визнання, а система бухгалтерського обліку та контролю витрат та доходів на сучасних підприємствах не може ефективно існувати без відповідного нормативно-правового забезпечення.

Одна з основних цілей регулювання бухгалтерського обліку в Україні – це встановлення єдиної системи правил ведення обліку та складання звітності для всіх підприємств, що забезпечує захист інтересів користувачів фінансової звітності та врахування міжнародних стандартів і принципів.

Державне регулювання бухгалтерського обліку доходів та витрат операційної діяльності має на меті створення єдиних правил та норм для організації обліку. Це свідчить про важливість та розгалуженість цього питання в дослідженні інших науковців, які виділяють чотири рівні нормативного регулювання бухгалтерського обліку, в тому числі операційної діяльності (рис. 1.2).

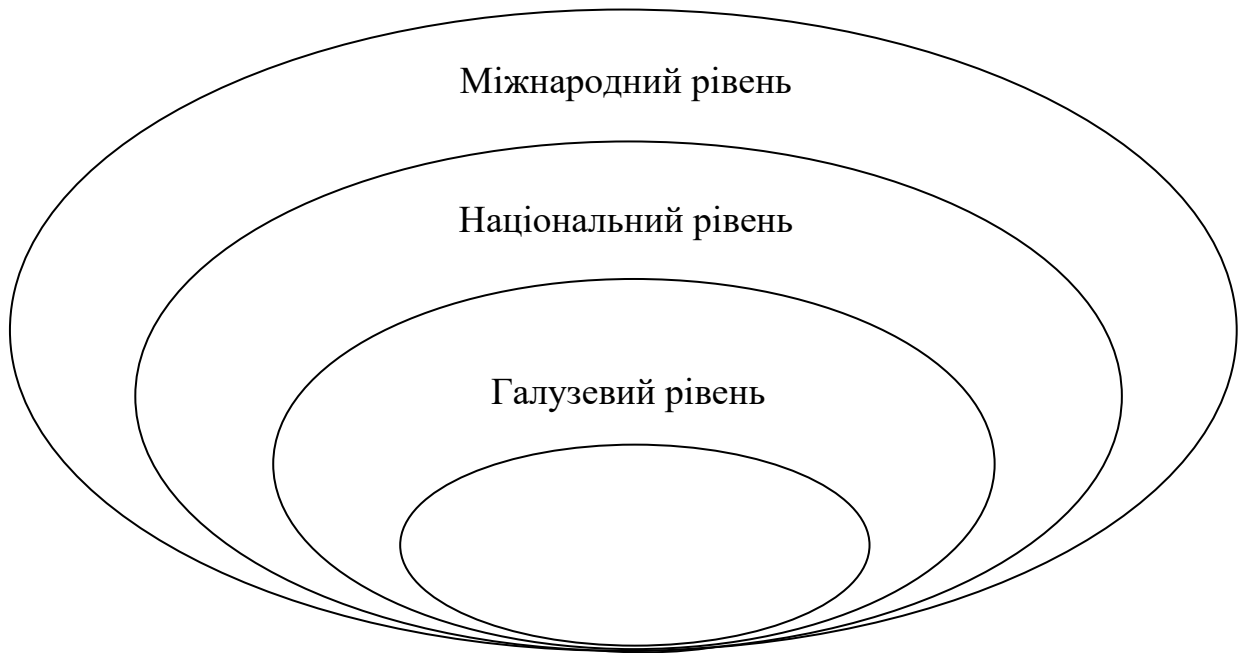

Рис. 1.2. Багаторівнева проекція нормативного регулювання обліку, аудиту та аналізу операційної діяльності підприємства

Міжнародні стандарти фінансової звітності мають кілька переваг, серед яких:

- забезпечують можливість порівняти фінансові звіти з іншими підприємствами;
- забезпечують надійність інформації, яка надається;
- допомагають залучати іноземні інвестиції та позики, а також вийти на світові ринки збуту;
- забезпечують більшу довіру потенційних іноземних інвесторів;
- надають необхідну інформацію для прийняття рішень;
- забезпечують прозорість інформації за рахунок дотримання правил складання фінансових звітів та наявності пояснень до них.

Згідно з вченими А.Г. Загороднього та Г.О. Партина, існує шість рівнів нормативного регулювання бухгалтерського обліку та звітності операційної діяльності господарюючих суб'єктів (рис. 1.3) [29, с. 18].

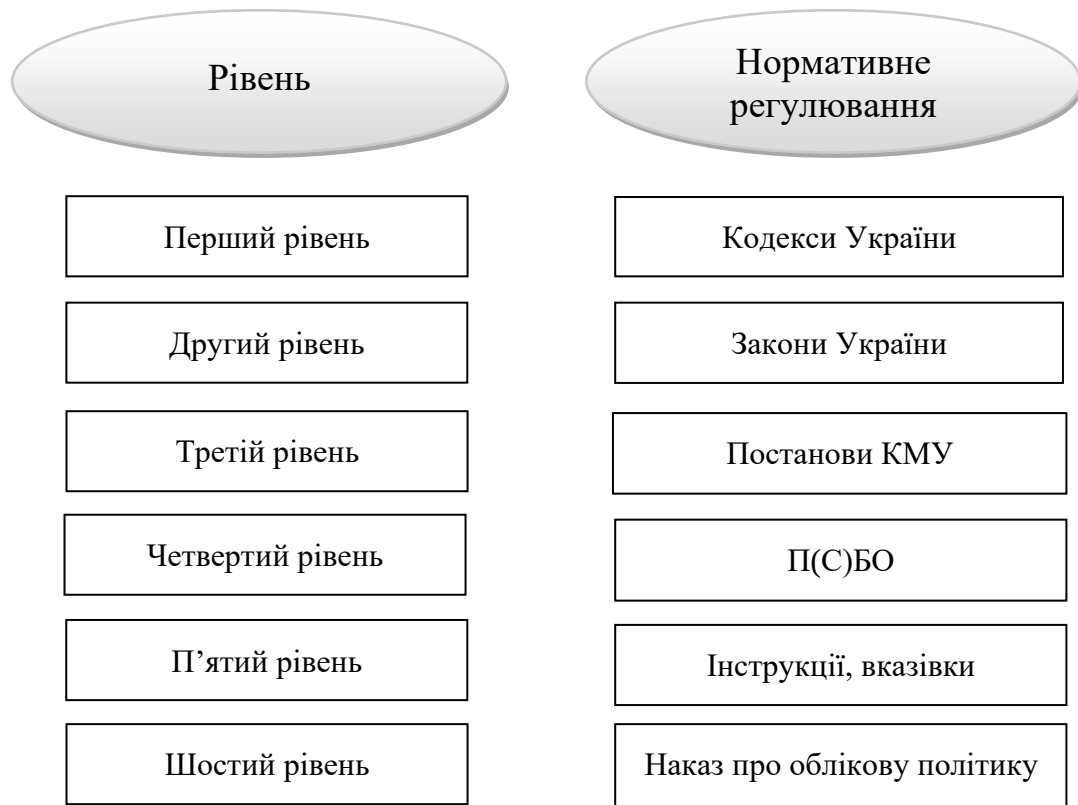

Рис. 1.3. Рівні нормативно-правового регулювання в Україні

Наша країна має динамічно розвиваючу систему обліку доходів та витрат операційної діяльності, що складається з підсистем, які згруповані в рівні з розгалуженою ієрархічною структурою. Кожен рівень має свій набір нормативів, які забезпечують гармонійне функціонування процесів бухгалтерського обліку на національному рівні. Однак, існують інші рівні нормативного регулювання, які охоплюють міжнародну арену.

Від початку існування бухгалтерського обліку основною проблемою нормативного регулювання є складність в трактуванні нормативних актів. Нормативні акти щодо доходів та витрат операційної діяльності містять багато інформації, і перш за все необхідно зрозуміти їх сенс і мету, що може бути складно, оскільки не завжди легко знайти правильну інтерпретацію. Іноді саме зерно істини «сховане» дуже глибоко.

Для ефективного управління бухгалтерською інформацією на підприємстві, її аудиту та аналізу необхідно дотримуватися нормативів, які

регулюють облік операційної діяльності підприємства, зокрема його доходів, витрат і фінансових результатів:

- Податковий кодекс України [56];
- Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [33];
- Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [32];
- НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [57];
- П(С)БО 15 «Дохід» [58];
- П(С)БО 16 «Витрати» [59];
- П(С)БО 17 «Податок на прибуток» [60];
- Інструкція до Плану рахунків [35] і т.д.

Згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [33], фінансовий результат (прибуток або збиток) має бути визначений та відображений в бухгалтерському обліку та поточній звітності відповідно до принципу нарахування доходів та витрат. Це означає, що фінансові результати звітного періоду визначаються шляхом порівняння доходів та витрат, пов'язаних з цими доходами, що були здійснені протягом звітного періоду. Доходи та витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення, а не в залежності від дати отримання або сплати грошових коштів.

Якщо доходи, які отримує суб'єкт господарської діяльності, перевищують витрати, що були здійснені для їх отримання, то це призводить до позитивного фінансового результату (прибутку). Зворотна ситуація, коли витрати перевищують доходи, призводить до негативного фінансового результату (збитків) для господарюючого суб'єкта.

Для правильного визнання, класифікації та оцінки доходів в бухгалтерському обліку використовується П(С)БО 15 «Дохід» [58], який встановлює склад доходів відповідної групи. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» встановлює вимоги до складу доходів. Витрати,

пов'язані з одержанням визнаних доходів, визначаються відповідно до П(С)БО 16 «Витрати» [59]. Методика розрахунку податку на прибуток визначена в П(С)БО 17 «Податок на прибуток» [60]. При веденні обліку та формуванні фінансових результатів, необхідно дотримуватися стандартів, що регулюють питання обліку операцій з активами, зобов'язаннями та власним капіталом, таких як П(С)БО 7 «Основні засоби», П(С)БО 8 «Нематеріальні активи», П(С)БО 9 «Запаси», П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», П(С)БО 11 «Зобов'язання», П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції» та інші.

Раціональна організація обліку витрат і доходів є надзвичайно важливою в операційній (господарській) діяльності підприємства, оскільки без цієї інформації неможливе ефективне управління. Витрати та доходи є невід'ємними складовими економічної діяльності, а їх раціональний облік дає можливість забезпечити користувачів інформацією про результати діяльності підприємства в найкоротші терміни.

Для досягнення цієї мети необхідно організувати процес обліку витрат, доходів та фінансових результатів операційної діяльності підприємства з урахуванням всіх організаційних особливостей.

Положення про облікову політику підприємства грає важливу роль у належній організації обліку операційної діяльності, в т.ч. доходів, витрат і фінансових результатів. Цей документ має містити методичні вказівки щодо бухгалтерського обліку витрат, доходів і фінансових результатів операційної діяльності підприємства (рис. 1.4).

Положення про облікову політику	
Об'єкти облікової політики щодо витрат	
☐	номенклатура статей витрат діяльності
☐	клас (класи) рахунків для обліку витрат діяльності
☐	база розподілу загальновиробничих витрат
☐	перелік та склад змінних і постійних загальновиробничих витрат
☐	нормальна потужність підприємства
Об'єкти облікової політики щодо доходів і фінансових результатів	
☐	номенклатура статей доходів діяльності
☐	спосіб вивчення ступеня завершеності робіт, послуг, дохід від використання і надання яких визначається за ступенем завершеності
☐	порядок розподілу чистого прибутку

Спільні об'єкти облікової політики	
☐	Первинні документи з обліку витрат, доходів і фінансових результатів та графік їх документообороту
☐	Перелік субрахунків та аналітичних рахунків, необхідних для відображення в бухгалтерському обліку витрат, доходів і фінансових результатів
☐	Порядок віднесення доходів, витрат на фінансові результати (щомісяця, щоквартально)

Рис. 1.4. Об'єкти облікової політики щодо витрат, доходів і фінансових результатів операційної діяльності підприємства

Організація обліку витрат операційної діяльності підприємства має на меті забезпечити правильне визначення та достовірну оцінку витрат, а також повне документування та своєчасне відображення цих витрат у реєстрах обліку. Головним завданням такої організації є надання повної, достовірної та об'єктивної інформації про витрати операційної діяльності для потреб ефективного управління підприємством.

Організація обліку витрат має дві особливості.

Перша полягає у створенні спеціального виробничого відділу для контролювання витрат на виробництво, до складу якого входять не менше двох осіб. Бухгалтерія підприємства відповідає за контроль за витратами трудових, матеріальних та грошових ресурсів і отримує документи з обліку витрат у встановлений графік документообігу. Після правильної організації та перевірки, документи групуються та систематизуються у зведені відомості. Документи, що містять інформацію про відпуск матеріальних цінностей та виділення коштів понад норматив, групуються окремо. Загальні дані відображаються у відповідних журналах, зокрема у журналі №5. Підсумкові дані з журналу переносяться до Головної книги, на основі якої складається баланс.

Другою особливістю є організація зарахування витрат у бухгалтерському обліку [41, с. 121].

Відповідно до законодавства підприємство має право обирати між 3 способами обліку витрат діяльності:

- з використанням 8-го класу рахунків «Витрати за елементами»;

- з використанням 9-го класу рахунків «Витрати діяльності»;
- з одночасним використанням 8-го і 9-го класів рахунків.

Суб'єкти малого підприємництва та інші організації, що не займаються комерційною діяльністю, можуть вести облік витрат тільки за рахунками класу 8. Це стосується підприємств з обмеженою кількістю господарських операцій та не багатьох напрямків діяльності.

У той же час, більші підприємства використовують рахунки класу 9 для обліку витрат за функціональними ознаками, але можуть використовувати й рахунки класу 8 для узагальнення інформації про витрати за елементами. За такою схемою витрати спочатку відносяться на рахунки класу 8, а потім списуються на рахунки класу 9. Чим більше підприємство, тим більша ймовірність використання обох класів рахунків для накопичення інформації про собівартість за елементами та статтями витрат. Групування витрат за елементами дозволяє забезпечити не лише звітні та економічні, а й технічні аспекти управління.

Загальновиробничі та адміністративні витрати є важливою частиною витрат діяльності підприємства. При організації обліку загальновиробничих витрат важливо розрізняти постійні та змінні витрати. Постійні витрати не змінюються або майже не змінюються при зміні обсягу виробництва і включають витрати на обслуговування та управління виробництвом. Загальновиробничі постійні витрати формуються протягом звітного періоду в однакових розмірах, незалежно від обсягу виробництва.

Підприємство може самостійно встановлювати перелік змінних та постійних загальновиробничих витрат і вибирати метод розподілу змінних загальновиробничих витрат в залежності від своєї діяльності. Обрану базу розподілу накладних витрат зазначають в примітках до фінансової звітності та в наказі про облікову політику підприємства.

Організація обліку та контролю доходів операційної діяльності підприємства передбачає виконання ряду завдань, включаючи:

- визнання та оцінка доходів підприємства з точністю і достовірністю;

- документування та реєстрація доходів та результатів діяльності підприємства в повному обсязі;
- контроль за правильністю визначення фінансового результату від звичайної діяльності з метою оподаткування;
- забезпечення своєчасного доступу до достовірної інформації про фінансові результати підприємства;
- контроль за рухом та наявністю прибутку на підприємстві;
- узагальнення інформації про наявність та рух нерозподіленого прибутку (непокритих збитків) підприємства та інше.

На кожному підприємстві для забезпечення правильного обліку та контролю за його виконанням видається наказ про облікову політику, який повинен містити розділ про облік доходів і результатів операційної діяльності. У цьому розділі визначаються основні принципи організації обліку доходів і результатів операційної діяльності на підприємстві, і він є обов'язковим (рис. 1.5).

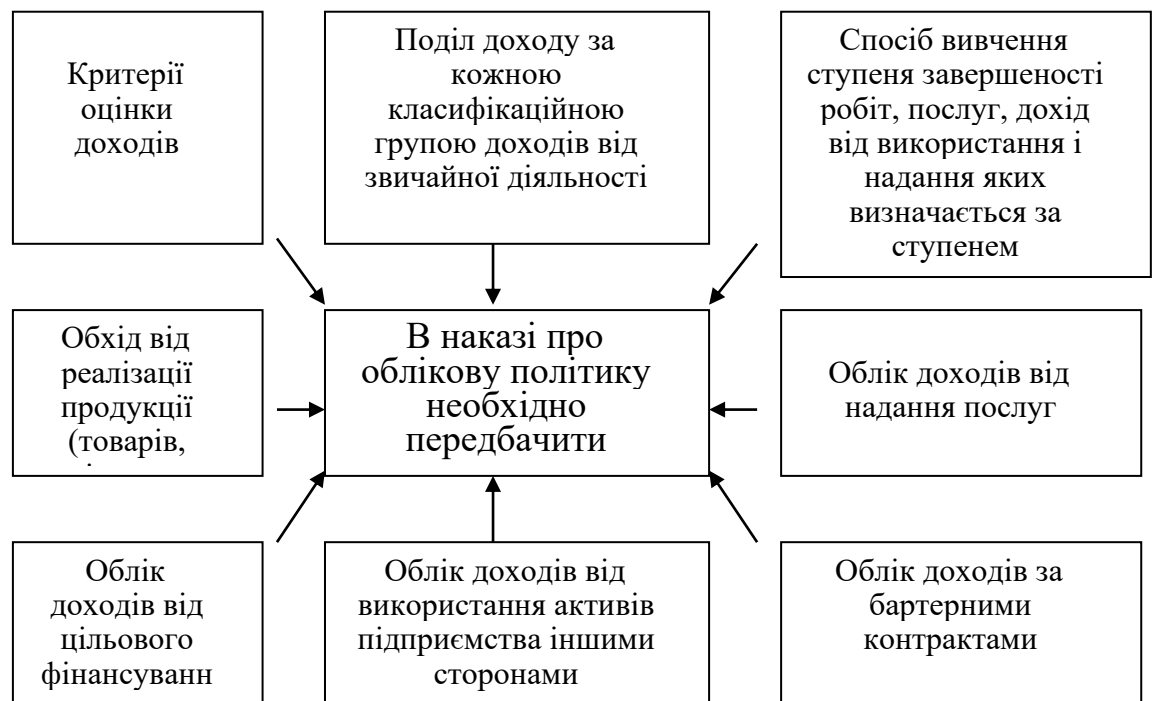

Рис. 1.5. Основні положення з обліку доходів і результатів операційної діяльності, що наводяться в наказі про облікову політику

Дохід відображає економічні вигоди, що отримує підприємство від своєї діяльності, які можуть бути у вигляді доходу від продажу товарів, послуг, відсотків, дивідендів, гонорарів тощо. В обліку дохід відображається шляхом збільшення активів або зменшення зобов'язань, що призводить до збільшення власного капіталу (за винятком збільшення капіталу за рахунок внесків учасників), за умови, що оцінка доходу є достовірною.

Згідно з нормами стандарту, для визначення фінансового результату звітного періоду на підприємстві необхідно порівняти доходи цього періоду з витратами, що були здійснені для їх отримання, відповідно до принципу нарахування і відповідності. Це означає, що доходи та витрати повинні бути відображені в обліку та звітності у момент їх виникнення, незалежно від часу надходження або витрати грошових коштів. Принцип відповідності забезпечує визначення фінансового результату звітного періоду (доходу) разом з витратами, необхідними для отримання цих доходів. Наприклад, при реалізації продукції відразу ж фіксують дохід від продажу та списують витрати на її виготовлення. Однак не всі витрати можуть бути безпосередньо пов'язані з певним доходом, і тому такі витрати відображають у звітному періоді, в якому вони виникли. Наприклад, нестачі та втрати від псування цінностей списують в тому звітному періоді, в якому їх виявили, оскільки вони не мають прямого зв'язку з доходами.

Для поліпшення існуючих національних стандартів обліку витрат, необхідно конкретизувати поняття та терміни, зблизити їх з податковим законодавством України, розробити єдиний підхід до оцінки, обліку, визнання та відображення витрат суб'єктів господарювання. Крім того, важливо використовувати міжнародні стандарти (МС) при складанні фінансової звітності, що забезпечить прозорість інформації за рахунок застосування однакових правил та пояснень.

1.3. Порядок визнання та оцінки доходів і витрат операційної діяльності господарюючого суб'єкта

Як уже зазначалося, у нашій країні правила визнання, оцінки та обліку доходів і витрат визначаються законами та бухгалтерськими стандартами.

Критерії визнання доходу наведені в стандарті П(С)БО 15 «Дохід» [58]. Відповідно до останнього, дохід вважається достовірним, коли його можна оцінити, а також коли це призводить до збільшення активів та зменшення зобов'язань. Згідно з цим стандартом, дохід може бути класифікований за такими групами:

- дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
- інші операційні доходи;
- фінансові доходи;
- інші доходи.

У сфері обліку і звітності визнанню доходів значну увагу приділяють вітчизняні та зарубіжні науковці. Це пов'язано з тим, що умови визнання доходу, які застосовуються в Україні, мають деякі неточності та неузгодження, які потребують подальшого дослідження та вдосконалення. Для цього пропонуємо порівняти умови визнання доходу за П(С)БО 15 «Дохід» та МСБО 18 «Дохід» у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Порівняльна характеристика П(С)БО 15 «Дохід» та МСБО 18 «Дохід»

Класифікаційна ознака	П(С)БО 15 «Дохід»	МСБО 18 «Дохід»
Впевненість в одержанні доходу	Є впевненість в тому, що в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигід підприємства.	Існує ймовірність, що до суб'єкта господарювання надійдуть економічні вигоди, пов'язані з операцією.
Можливість оцінки доходу	Сума доходу може бути достовірно визначена.	Суму доходу можна достовірно оцінити.
Перехід права власності покупцю	Покупцеві передані ризики й вигоди, пов'язані з правом власності на продукцію (інший актив).	Суб'єкт господарювання передав покупцеві ризики і винагороди, пов'язані з власністю на товар. За

	Підприємство не здійснює надалі управління та контроль за реалізованою продукцією (іншими активами).	підприємством не залишається ні подальша участь у керівництві у формі, яка пов'язана з володінням, ні ефективний контроль за реалізованими товарами.
Можливість оцінки витрат, пов'язаних з отриманими доходами	Витрати пов'язані з цією операцією можуть бути достовірно визначені.	Витрати, які були понесені у зв'язку з операцією можна достовірно оцінити.

Хоча Податковий кодекс України та П(С)БО 15 «Дохід» мають однакову умову визнання доходу, а саме перехід права власності на товар, проте п. 8 П(С)БО 15 «Дохід» встановлює додаткові критерії, які потрібно виконати одночасно, щоб визнати дохід:

- після продажу продукції (товару, активу) покупець бере на себе ризики та отримує користь від права власності на цю продукцію;
- підприємство більше не контролює продукцію та не відповідає за неї;
- сума доходу (виручки) від операції є достовірною і заздалегідь відома;
- є впевненість, що операція принесе підприємству економічну вигоду, а витрати пов'язані з операцією можуть бути точно визначені.

Згідно з П(С)БО 15 «Дохід», дохід не вважається отриманим у випадку, коли відбувається обмін продуктами (товарами, послугами, роботами і т.д.), які є подібними за своїм призначенням та мають однакову справедливую вартість.

Для визначення доходу, пов'язаного з наданням послуг, необхідно оцінювати ступінь завершеності цих послуг. Це можна зробити шляхом дослідження виконаної роботи та визначення питомої ваги наданих послуг в загальному обсязі, а також визначення питомої ваги витрат, пов'язаних з наданням цих послуг. При цьому враховуються тільки витрати, які відображають обсяг наданих послуг на певну дату.

Якщо дохід, отриманий від надання послуг, не може бути точно визначений, то він буде відображатися в обліку як витрати, які підлягають відшкодуванню.

Згідно з П(С)БО 15 «Дохід», кошти, отримані від цільового фінансування, вважаються доходом. Цільове фінансування визнається доходом тільки в тих періодах, коли були здійснені витрати, пов'язані з умовами цього фінансування. Цільове фінансування не вважається доходом, поки не буде підтверджено, що його отримають і підприємство виконає умови для цього фінансування.

Дохід (виручка) від продажу товарів, робіт або послуг не буде зменшуватись на суму боргів, які підприємство не може отримати від своїх клієнтів. Згідно з П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», такі борги вважаються витратами підприємства. Дохід визначається як сума боргу, який буде непогашеним.

У бухгалтерському обліку дохід відображається як справедлива вартість активів, що отримані або очікують отримання.

Якщо компанія затримує платежі за продукцію, то різниця між справедливою вартістю і номінальною сумою коштів визнається як дохід у вигляді процентів. У випадку, якщо справедлива вартість отриманих або отримуваних активів, робіт, послуг не може бути достовірно визначена, дохід визначається за справедливою вартістю переданих активів, робіт, послуг, за винятком грошових коштів та їх еквівалентів. Це стосується до доходів, отриманих від бартерних операцій.

Витрати відображаються в бухгалтерському обліку одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань.

Вітчизняні стандарти вимагають, щоб витрати визнавалися витратами звітного періоду, якщо вони можуть бути достовірно оцінені та призводять до зменшення власного капіталу підприємства. Витрати визнаються витратами того самого періоду, що й дохід.

Якщо витрати не можна прямо пов'язати з доходом в певний період, то вони повинні бути відображені у витратах того звітного періоду, в якому вони були понесені.

Враховуючи той факт, що бухгалтерський та податковий облік мають різні цілі, важливо зрозуміти, що відмінності між ними завжди існують. Бухгалтерський облік служить для надання правдивої інформації про фінансовий стан підприємства, тоді як податковий облік має фіскальні та регуляторні функції. З дати набуття чинності Податкового кодексу України з'явилося нове визначення прибутку до оподаткування, що стосується витрат, які враховуються при обчисленні об'єкта оподаткування.

Згідно з П(С)БО 16 «Витрати» [59], деякі види витрат не вважаються справжніми витратами і не включаються до фінансових результатів. Ці види витрат включають попередню (авансову) оплату запасів, робіт, послуг, платежі за договорами комісії, агентськими угодами та іншими подібними договорами на користь комітента, принципала тощо, погашення отриманих позик, інші зменшення активів або збільшення зобов'язань, які не відповідають ознакам, наведеним у П(С)БО 16 «Витрати», і витрати, які відображаються зменшенням власного капіталу.

Національний принцип нарахування та відповідності доходів та витрат використовується для визначення фінансового результату звітного періоду шляхом порівняння доходів з витратами, які були здійснені для отримання цих доходів. У бухгалтерському обліку та фінансовій звітності доходи та витрати відображаються в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження чи сплати грошових коштів.

У державному секторі економіки застосовують методи нарахування доходів і витрат – касовий та метод нарахувань. Касовий метод є простішим, оскільки він спирається на прямий рух грошових потоків, тоді як метод нарахувань надає змістовну інформацію про оцінку ресурсів та виконання бюджетних програм.

В цілому, порядок визнання та оцінки доходів і витрат операційної діяльності господарюючого суб'єкта є важливим елементом звітування про його фінансове здоров'я та стабільність. Для досягнення цих цілей необхідно використовувати затверджений порядок визнання та відповідні методи оцінки доходів і витрат операційної діяльності господарюючого суб'єкта, які допомагають точно відображати результати господарювання на відповідному ринку. Окрім того, важливо враховувати вимоги законодавства та стандартів бухгалтерського обліку при визнанні та оцінці доходів і витрат, щоб забезпечити правильність та достовірність фінансової звітності, а також прийняття ефективних управлінських рішень.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ І МЕТОДИКИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТЗОВ «ТРАНС-ДОЛ»

2.1. Організація обліку операційної діяльності автотранспортного підприємства

Потреба у організації обліку операційної діяльності підприємства полягає в тому, щоб мати чітке уявлення про фінансові результати та стан діяльності компанії. Забезпечення ефективного обліку операційної діяльності підприємства є необхідним для прийняття стратегічних та тактичних рішень, а також для контролю за різними аспектами функціонування компанії, такими як виробництво, продажі, закупівля і фінанси. До того ж, облік операційної діяльності допомагає визначити найбільш ефективні способи використання ресурсів та зниження витрат, що дозволяє збільшити прибуток підприємства та підвищити його конкурентоспроможність на ринку. Таким чином, організація обліку операційної діяльності є важливою складовою успішного функціонування будь-якої компанії.

Враховуючи вищезазначене, вважаємо, для обліку операційної діяльності і визначення від неї прибутку (збитку) за звітний період потрібно достовірно оцінити та правильно визначати доходи та витрати. В такому випадку управління підприємством покладає на бухгалтерський облік ряд функцій, включаючи забезпечення точності та правильності обліку доходів та витрат за відповідний звітний період, з урахуванням особливостей функціонування підприємства на ринку. Інформаційна база є важливим інструментом для виконання цих функцій.

Дослідження, якому присвячена дипломна робота, зосереджене на вивченні обліку, аудиту та аналізу операційної діяльності товариства з обмеженою відповідальністю «Транс-Дол» (в подальшому – ТЗОВ «Транс-Дол»), що є прикладом для висвітлення особливостей цих процесів з урахуванням специфіки діяльності та галузевої приналежності підприємства.

Компанія з назвою «Транс-Дол», яка діє як представник автотранспортної галузі, пропонує послуги з перевезення пасажирів та вантажів за допомогою автомобілів, а також здійснює транспортно-експедиційні операції.

Відповідно, предметом діяльності автотранспортного підприємства є:

- надання послуг з автоперевезень пасажирів і вантажів;
- надання транспортно-експедиційних послуг;
- оптова і роздрібна торгівля автозапчастинами та агрегатами;
- оптова і роздрібна торгівля продовольчими і непродовольчими товарами та ін.

Досліджуване товариство є юридичною структурою, яка має власний баланс, рахунки у банку, офіційну печатку та інші реквізити. Його майно формується з грошових та матеріальних внесків засновників, кредитів банків, доходів від продажу продукції, безоплатних та благодійних внесків та інших джерел, які дозволені законодавством України.

На даному підприємстві укладено колективний договір, який визначає правила взаємовідносин між трудовим колективом та адміністрацією, а також регулює соціальні та економічні інтереси працівників. На чолі підприємства стоїть директор, який відповідає за повсякденне управління та повну діяльність компанії. В той же час, він підзвітний загальним зборам учасників, які здійснюють загальне керівництво, приймають стратегічні рішення та делегують їх директору для реалізації.

Для ефективного функціонування виробничо-комерційних процесів необхідно правильно розмістити їх в просторі та забезпечити належне організаційне оформлення. Це важливо, оскільки успішна робота будь-якого підприємства залежить від раціонального поєднання різних структурних підрозділів, в яких відбуваються виробничі та збутові процеси.

Внутрішня структура виробництва ТзОВ «Транс-Дол» була встановлена шляхом проведення дослідження і вона включає наступні елементи (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Внутрішньовиробнича структура ТзОВ «Транс-Дол»

ТзОВ «Транс-Дол» має внутрішньовиробничу структуру, яка складається з адміністрації, виробничих та обслуговуючих підрозділів. Адміністрація включає дирекцію, обліково-аналітичну службу з бухгалтерії, економічного аналізу та відділ постачання і збуту. Виробничі підрозділи – вантажний та пасажирський автопарки – виконують свої виробничі функції, що є основним видом діяльності підприємства. Ремонтна майстерня належить до обслуговуючих підрозділів.

Для здійснення фінансової та господарської діяльності на досліджуваному підприємстві створено бухгалтерію, яка регулярно реєструє всі господарські операції, пов'язані з купівлею палива та запчастин, наданням автотранспортних послуг та виконання ремонтних робіт, аналізує інформацію щодо роботи підприємства на рахунках обліку та складає звітність за поточний період.

Бухгалтерський облік в ТзОВ «Транс-Дол» організовано за журнальною формою та ведеться з використанням програмного забезпечення «BAS: Бухгалтерія» відповідно до вимог законодавства України.

Всі господарські операції оформляються первинними документами в структурних підрозділах, а потім передаються до централізованої бухгалтерії для обробки та подальшого обліку. Облікова політика підприємства визначена в наказі керівника щодо облікової політики.

В досліджуваному підприємстві бухгалтерський облік витрат, доходів та фінансових результатів від операційної діяльності ведеться окремо для кожного структурного підрозділу в залежності від виду діяльності.

Відповідно до вимог П(С)БО 15 «Дохід» [58], отримані доходи за звітний період у ТзОВ «Транс-Дол» визнаються та обліковуються у розрізі видів автотранспортних послуг, зокрема:

- дохід від надання автопослуг з перевезення вантажів (за замовниками);
- дохід від надання автопослуг з перевезення пасажирів (за замовниками);
- дохід від надання транспортно-експедиційних послуг (за замовниками).
- інший операційний дохід;
- інші доходи.

Досліджувана компанія, яка займається автопослугами, веде облік своїх доходів на рахунку 70 «Доходи від реалізації» з використанням наступних субрахунків:

- субрахунок 701 «Дохід надання автопослуг з перевезення вантажів» — узагальнюється інформація про величину доходів від реалізації наданих автотранспортних послуг з перевезення вантажів, які здійснюються товариством протягом календарного (звітного, поточного) періоду;
- субрахунок 702 «Дохід від надання автопослуг з перевезення пасажирів» — узагальнюється інформація про величину доходів від реалізації наданих автотранспортних послуг з перевезення пасажирів, що здійснюються підприємством протягом календарного (звітного, поточного) періоду;

— субрахунок 703 «Дохід від надання транспортно-експедиційних послуг» — узагальнюється інформація про величину доходів від надання і реалізації транспортно-експедиційних послуг, які здійснюються підприємством протягом календарного (звітного, поточного) періоду.

Встановлено, за кредитом цих субрахунків відображається збільшення (отримання) доходів операційної діяльності у розрізі їх видів, а за дебетом — списання суми непрямих податків та суми решти доходів у порядку закриття цих субрахунків на рахунок 79 «Фінансові результати».

Бухгалтерія ТзОВ «Транс-Дол» організує та веде аналітичний облік доходів з реалізації, узгоджений з видами перевезень, замовленнями та постійними клієнтами. У залежності від конкретних потреб діяльності, завдань управління та контролю, вона самостійно створює додаткові субрахунки та аналітичні рахунки нижчого порядку.

Договори на виконання замовлень, товарно-транспортні накладні, платіжні вимоги, ПКО, виписки банку, дорожні листи та розрахунки (довідки) бухгалтерії є первинними документами з обліку доходів, отриманих від реалізації автопослуг у ТзОВ «Транс-Дол». При детальному аналізі бухгалтерських записів в облікових регістрах виявлено, що компанія складає типові кореспонденції рахунків бухгалтерського обліку для обліку основних операцій з отримання доходу від реалізації автопослуг. Ці кореспонденції рахунків відображені у Додатку Б.

Для визначення чистого доходу (виручки) від реалізації автопослуг, це підприємство відраховує від отриманої виручки відповідні податки, збори та знижки.

Інші операційні доходи включають всі доходи, які не пов'язані з наданням автопослуг, такі як дохід від продажу виробничих запасів, малоцінних та швидкозношуваних предметів, дохід від операційної оренди, отримані штрафи, пені та неустойки за порушення господарських договорів, які визнані боржником, а також суми відшкодування збитків. Також сюди включаються відшкодування раніше списаних активів, дохід від списання

кредиторської заборгованості, що виникла в ході операційного циклу та інші подібні доходи.

Для зведення інформації про різні доходи, отримані в ході операційної діяльності в звітному періоді, ТзОВ «Транс-Дол» використовує рахунок 71 «Інший операційний дохід». За кредитом цього рахунку відображається отримання доходів, а за дебетом – списання сум непрямих податків та перенесення решти сум доходів до рахунку 79 «Фінансові результати». Бухгалтерія ТзОВ «Транс-Дол» веде аналітичний облік інших операційних доходів за різними видами та напрямками, визначеними підприємством самостійно. Первинні документи для обліку цих доходів аналогічні документам для обліку доходів від реалізації автопослуг. Додаток В містить типову кореспонденцію рахунків, що використовується для обліку інших операційних доходів на даному підприємстві.

Бухгалтерія компанії «Транс-Дол» відображає інші доходи на рахунку 74 «Інші доходи», які включають дохід від продажу необоротних активів та дохід від списання кредиторської заборгованості, що не пов'язана з операційним циклом.

У будь-якого підприємства, незалежно від виду діяльності, для отримання доходів за звітний період необхідно здійснювати витрати. Це означає, що всі ресурси, що використовуються у діяльності підприємства, на кінцевому етапі відображаються у витратах за їх елементами, а потім – у собівартості продукції або загальних витратах діяльності.

Стандарт бухгалтерського обліку 16 «Витрати» визначає порядок групування витрат за економічними елементами у всіх сферах економічної діяльності [59]. Таке групування дає можливість ТзОВ «Транс-Дол» отримувати інформацію про кількість і види витрат, контролювати закупівлю запчастин, витратних матеріалів, палива та фонду оплати праці, планувати зменшення витрат і проводити економічний аналіз результатів діяльності підприємства в цілому. Тому всі фактично здійснені витрати в процесі

операційної діяльності компанії потребують групування за основними економічними елементами.

Для отримання інформації про матеріальні витрати за звітний період, ТзОВ «Транс-Дол» використовує рахунок 80 «Матеріальні витрати» в своїй бухгалтерії. Суми матеріальних витрат, які були визнані, списуються у дебет рахунку 80 на основі первинних документів, таких як акти-вимоги, акти на списання палива, енергії, лімітно-забірні картки та інші.

У ТзОВ «Транс-Дол» вартість матеріальних ресурсів, яка відображається в розділі «Матеріальні витрати», формується з урахуванням цін їх придбання без податку на додану вартість. Ця вартість також включає націнки, комісійні винагороди та витрати на транспортування, зберігання та доставку, які стягуються постачальниками. Витрати, пов'язані з доставкою матеріальних ресурсів (включаючи вантажно-розвантажувальні роботи), вважаються частиною транспортно-заготівельних витрат, які накопичуються за кожним видом товару та розподіляються і списуються в рамках використання матеріальних ресурсів.

У ТзОВ «Транс-Дол» для узагальнення інформації про витрати на оплату праці за звітний період використовується рахунок 81 «Витрати на оплату праці». Цей рахунок відображає суму витрат на оплату праці, яка визнається на підставі табелів обліку робочого часу, дорожніх листів та розрахунково-платіжних відомостей. Суми витрат, що включаються до витрат звітного періоду, списуються з кредиту рахунку 81 «Витрати на оплату праці» на дебет рахунків 23 «Виробництво», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут» та 94 «Інші витрати операційної діяльності» на підставі розрахунків і довідок бухгалтерії.

Рахунок 82 «Відрахування на соціальні заходи» використовується для здійснення відрахувань на соціальні заходи. Сума нарахованого єдиного соціального внеску відображається за дебетом цього рахунку на підставі розрахунково-платіжних відомостей, а списання – на основі розрахунків і довідок бухгалтерії нарахованої суми здійснюється за кредитом на рахунки

витрат звітного періоду: 23 «Виробництво», 92 «Адміністративні витрати» та 93 «Витрати на збут». У ТзОВ «Транс-Дол» здійснюється аналітичний облік за складом та категоріями водіїв, на заробітну плату яких нараховується єдиний соціальний внесок.

На автотранспортному підприємстві для отримання інформації про суму нарахованої амортизації необоротних матеріальних активів, основних засобів і нематеріальних активів, використовується рахунок 83 «Амортизація». Підприємство проводить аналітичний облік до цього рахунку за видами необоротних активів та місцями їх експлуатації.

У ТзОВ «Транс-Дол» рахунок 84 «Інші операційні витрати» використовується для відображення витрат, які не можуть бути обліковані на інших рахунках класу 8 «Витрати за елементами». Сума визнаних витрат на основі накладних, актів уцінок, актів про проведення інвентаризації товарно-матеріальних цінностей і т.д. відображається за дебетом рахунку 84, тоді як списання на рахунок 94 «Інші витрати операційної діяльності», які прямо включаються до витрат звітного періоду, відображається за кредитом. Розподіл витрат до рахунку 84 «Інші операційні витрати» здійснюється за їх видами в аналітичному обліку.

У бухгалтерії досліджуваного підприємства на рахунку 85 «Інші витрати» фіксуються витрати, які не можуть бути віднесені до будь-яких інших категорій витрат, згаданих раніше.

У бухгалтерському обліку ТзОВ «Транс-Дол» собівартість реалізації автопослуг відображається на рахунку 90 «Собівартість реалізації». Рахунок 90 відображає по дебету суму собівартості реалізованих автопослуг (взяті з кредиту рахунків 23 «Виробництво»), яка підтверджується бухгалтерськими довідками, розрахунками та дорожніми листами, якщо вони формувалися протягом звітного періоду. За кредитом рахунку 90 списуються відповідні суми на рахунок 79 «Фінансові результати». Оформлення такої операції здійснюється за допомогою довідки від бухгалтерії.

У бухгалтерії автотранспортної компанії для збору аналітичної інформації про собівартість наданих автопослуг залежно від їх виду було відкрито наступні субрахунки до рахунку 90 «Собівартість реалізації»:

- ✓ 901 «Собівартість реалізації наданих автопослуг з перевезення вантажів» (за замовниками);
- ✓ 902 «Собівартість реалізації наданих автопослуг з перевезення пасажирів» (за замовниками);
- ✓ 903 «Собівартість реалізації наданих транспортно-експедиційних послуг» (за замовниками).

Після детального огляду бухгалтерських записів в облікових регістрах встановлено, що ТзОВ «Транс-Дол» використовує типові кореспонденції рахунків бухгалтерського обліку для обліку собівартості наданих автопослуг. (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Типова кореспонденція рахунків з обліку собівартості реалізації
у ТзОВ «Транс-Дол»

№	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1.	Списано собівартість реалізованих автопослуг за видами та замовниками	901 «Собівартість реалізації наданих автопослуг з перевезення вантажів» (за замовниками); 902 «Собівартість реалізації наданих автопослуг з перевезення пасажирів» (за замовниками); 903 «Собівартість реалізації наданих транспортно-експедиційних послуг» (за замовниками)	23 «Виробництво» (за видами автоперевезень)
2.	Віднесено собівартість	79 «Фінансові результати»	901 «Собівартість реалізації»

	реалізованих автопослуг на фінансові результати	(у розрізі субрахунків)	наданих автопослуг з перевезення вантажів» (за замовниками); 902 «Собівартість реалізації наданих автопослуг з перевезення пасажирів» (за замовниками); 903 «Собівартість реалізації наданих транспортно-експедиційних послуг» (за замовниками)
--	---	-------------------------	---

Відповідно до П(С)БО 16 «Витрати», витрати, що пов'язані з операційною діяльністю, але не включаються до собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг), поділяються на адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати.

У ТЗОВ «Транс-Дол» такі витрати, зокрема адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати, не враховуються у вартості реалізованих автопослуг. Дані про такі витрати на підприємстві зведені на рахунках обліку витрат відповідно до звітнього періоду: 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут» та 94 «Інші витрати операційної діяльності».

Рахунок 92 «Адміністративні витрати» відображає адміністративні витрати, пов'язані з управлінням та обслуговуванням компанії «Транс-Дол». За дебетом цього рахунку відображається визнані адміністративні витрати, тоді як по кредиту – відображається їх списання на рахунок 79 «Фінансові результати». Аналітичний облік адміністративних витрат здійснюється за елементами витрат. Підставою для накопичення адміністративних витрат є первинні документи, такі як накладні, рахунки-фактури, авансові звіти, ВКО та розрахунки бухгалтерії.

На досліджуваному автотранспортному підприємстві встановлено загальну методику обліку адміністративних витрат, яка складається з двох етапів. На першому етапі формуються елементи витрат, такі як матеріальні

витрати та витрати на оплату праці. На другому етапі відбувається списання цих елементів на фінансові результати. У Додатку Д наведена типова кореспонденція рахунків з обліку адміністративних витрат у ТзОВ «Транс-Дол».

У підприємстві витрати, що пов'язані зі збутом автопослуг, обліковуються на рахунку 93 «Витрати на збут». Сума визнаних витрат на збут відображається на цьому рахунку за дебетом, а їх списання на рахунок 79 «Фінансові результати» – за кредитом. Аналітичний облік витрат на збут на цьому підприємстві ведеться за економічними елементами і проводиться за методикою, аналогічною методиці адміністративних витрат. Деталі операцій за рахунком 93 «Витрати на збут» можна знайти в Додатку Е.

Для відображення витрат, що не відносяться до рахунків 90, 92 та 93, використовується рахунок 94 «Інші витрати операційної діяльності». Цей рахунок відображає витрати операційної діяльності підприємства і за дебетом показує визнані витрати, а за кредитом – списання на рахунок 79 «Фінансові результати». Документами, що використовуються для записування інших витрат операційної діяльності, є накладна, акт про уцінку, інвентаризаційний опис, порівняльна відомість, розрахунок (довідка) бухгалтерії. Методика обліку інших операційних витрат є аналогічною методиці обліку адміністративних витрат та витрат на збут, і передбачає розподіл витрат за елементами.

Бухгалтерія досліджуваного підприємства відображає інші витрати на рахунку 97 «Інші витрати» згідно з методикою накопичення і списання витрат, описаною вище. Це дозволяє отримувати інформацію про доходи та витрати за звітний період ТзОВ «Транс-Дол», необхідну для визначення фінансових результатів операційної діяльності, складання звітності та прийняття відповідних рішень.

2.2. Методичні особливості формування результатів операційної діяльності та їх відображення в обліку і звітності

Як вже попередньо зазначалося, фінансовий результат діяльності будь-якого підприємства незалежно від виду зайнятості виражається у формі прибутку або збитку, який визначається шляхом порівняння доходів звітного періоду та витрат, які були зроблені для отримання цих доходів.

Дослідження обліково-аналітичних процедур на підприємстві «Транс-Дол» встановило, що інформація про фінансові результати та їх формування узагальнюється у бухгалтерії на рахунку 79 «Фінансові результати». Цей рахунок відображає по кредиту суми в порядку закриття рахунків доходів (за видами діяльності) та, відповідно, по дебету – суми в порядку закриття рахунків витрат, які були раніше понесені.

У підприємства ведуть облік фінансових результатів за різними видами діяльності, кожен з яких має свій відповідний субрахунок. Підприємство самостійно визначає напрямки для аналітичного обліку фінансових результатів, які чітко розписані в наказі директора про обрану облікову політику. Дирекція підприємства може змінювати облікову політику, вносячи відповідні зміни.

Після детального аналізу облікових записів на автотранспортному підприємстві виявлено, що на рахунку 79 «Фінансові результати» використовуються наступні субрахунки:

- субрахунок 791 «Фінансові результати від реалізації наданих автопослуг з перевезення вантажів» (за видами);
- субрахунок 792 «Фінансові результати від реалізації наданих автопослуг з перевезення пасажирів» (за видами);
- субрахунок 793 «Фінансові результати від реалізації наданих транспортно-експедиційних послуг» (за видами);
- субрахунок 794 «Фінансові результати іншої операційної діяльності»;
- субрахунок 795 «Фінансові результати іншої діяльності».

Фінансовий результат підприємства «Транс-Дол» обчислюється як різниця між доходами, зарахованими на рахунок 79 «Фінансові результати», та витратами, зарахованими на цей же рахунок. При закритті рахунку його сальдо переноситься на рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» (рис. 2.2).

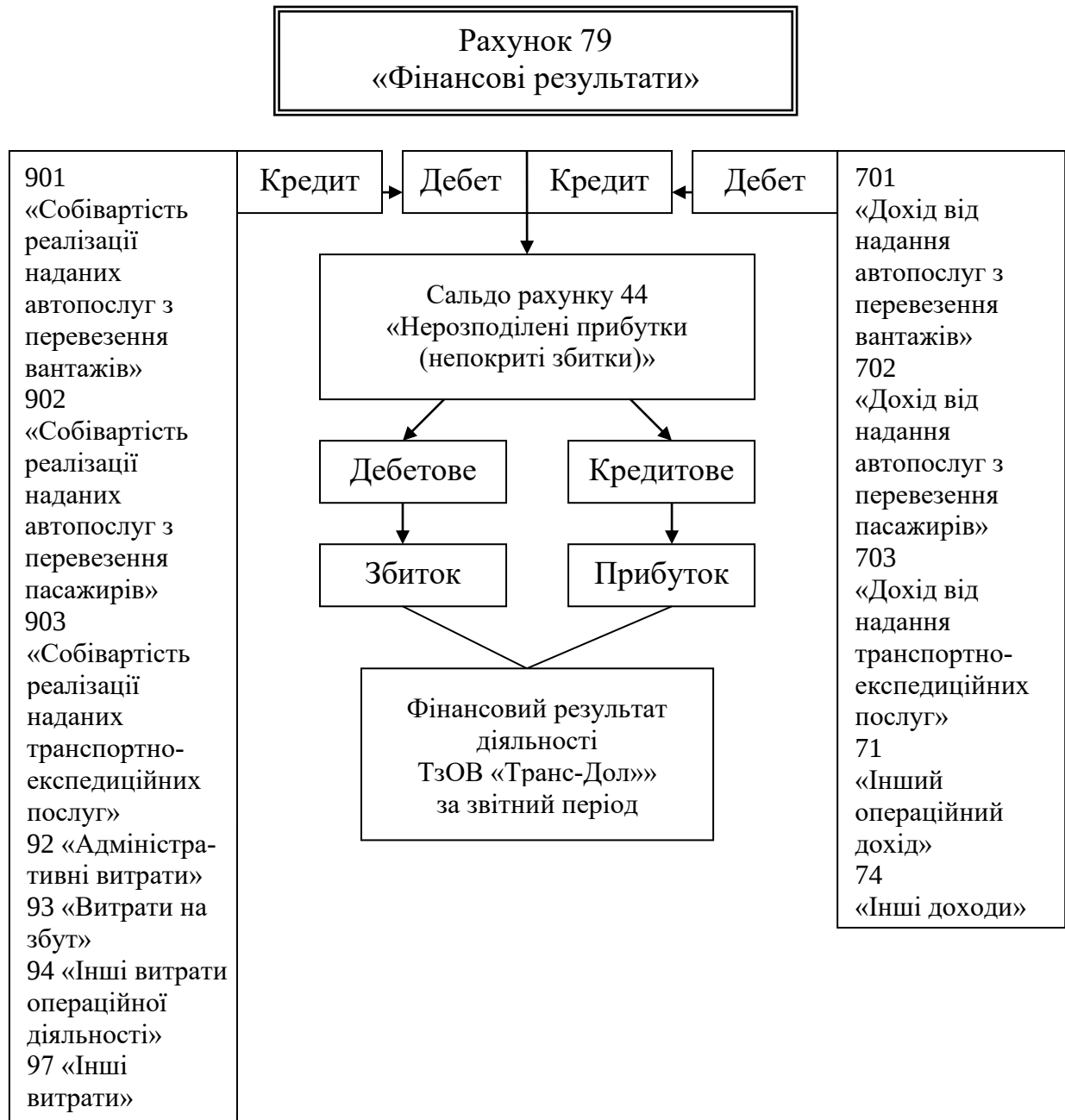

Рис. 2.2. Порядок формування кінцевого фінансового результату у ТзОВ «Транс-Дол»

Досліджуване автотранспортне підприємство отримує нерозподілений прибуток, якщо його кредитовий оборот перевищує дебетовий. І навпаки, якщо дебетовий оборот перевищує кредитовий, підприємство зазнає збитку за звітний період. У бухгалтерії прибуток за звітний період записується на рахунок 441 «Прибуток нерозподілений», а отримані збитки – на рахунок 442 «Непокриті збитки».

За таких обставин рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» може мати як позитивне, так і від'ємне сальдо, тому він відноситься до активно-пасивних рахунків. Первинними документами для відображення фінансових результатів є довідки та розрахунки бухгалтерії.

Після детального перевірки бухгалтерських записів у реєстрах обліку встановлено, що ТзОВ «Транс-Дол» використовує стандартні рахункові кореспонденції для обліку отриманих нерозподілених прибутків та непокритих збитків (табл. 2.2).

Можна стверджувати, що ведення обліку у ТзОВ «Транс-Дол» відповідає вимогам П(С)БО та інших регулюючих документів щодо обліку формування фінансових результатів. Аналітичний облік на виробничому підприємстві є доступним та зрозумілим для користувачів, і повністю задовольняє їхні потреби в отриманні інформації для прийняття рішень.

Згідно з прийнятою обліковою політикою, бухгалтерська служба автотранспортного підприємства складає звіти на кінець кожного звітного періоду для різних користувачів облікової інформації. Ця звітність поділяється на дві категорії:

- зовнішню, що включає фінансову інформацію;
- внутрішню, яка створюється для потреб керівництва з метою прийняття стратегічних рішень.

У рамках вимог щодо фінансової звітності, компанія «Транс-Дол» зобов'язана складати та, відповідно, подає «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» своєї діяльності відповідно до форми 2 (далі – Звіт).

Таблиця 2.2

Типова кореспонденція рахунків з обліку нерозподілених прибутків
(непокритих збитків) у ТзОВ «Транс-Дол»

№ оп.	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1.	Відображено отриманий нерозподілений прибуток за звітний період	791 «Фінансові результати від реалізації наданих автопослуг з перевезення вантажів» 792 «Фінансові результати від реалізації наданих автопослуг з перевезення пасажирів» 793 «Фінансові результати від реалізації наданих транспортно-експедиційних послуг» 794 «Фінансові результати іншої операційної діяльності» 795 «Фінансові результати іншої діяльності»	441 «Прибуток нерозподілений»
2.	Відображено понесені непокриті збитки за звітний період	442 «Непокриті збитки»	791 «Фінансові результати від реалізації наданих автопослуг з перевезення вантажів» 792 «Фінансові результати від реалізації наданих автопослуг з перевезення пасажирів» 793 «Фінансові результати від реалізації наданих транспортно-

			експедиційних послуг 794 «Фінансові результати іншої операційної діяльності» 795 «Фінансові результати іншої діяльності»
--	--	--	--

Положення «Загальні вимоги до фінансової звітності», що було прийняте Мінфіном України 07.02.2013 року та було змінено пізніше, регулює процес підготовки та складання даного Звіту відповідно до бухгалтерського обліку [57].

Так, згідно НП(С)БО 1 Звіт про фінансові результати на автотранспортному підприємстві складається з чотирьох розділів:

- I. Фінансові результати.
- II. Сукупний дохід.
- III. Елементи операційних витрат.
- IV. Розрахунок показників прибутковості акцій.

Компанія ТзОВ «Транс-Дол» подає звіти про свою діяльність щоквартально та за рік відповідним користувачам. У звіті суми доходів, витрат та непрямих податків наводяться у тисячах гривень без знаків після коми, а порожні рядки позначаються прочерками.

Показники непрямих податків, вирахувань з доходу, собівартості, витрат і збитків вказуються в дужках, що свідчить про їх негативний вплив на фінансовий результат і потребує відрахування при відповідних розрахунках для заповнення звіту.

Форма 2 фінансової звітності має особливість, яка полягає в наявності двох граф для числових значень. Графа 3 «За звітний період» містить показники за поточний звітний період, а графа 4 «За аналогічний період попереднього року» – показники за той же період, але в попередньому році.

У розділі I Звіту про фінансові результати наводяться дані про отримані доходи та витрати, пов'язані з різними видами діяльності підприємства. Інформація для формування показників у формі №2 «Звіт про фінансові результати» береться з відповідних рахунків обліку доходів та витрат. Стаття «Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)» відображає дохід (нетто), що включає в себе відрахування непрямих податків, зборів, надходжень на користь інших осіб (комітентів, принципалів), інших вирахувань (наданих знижок, повернення продукції, товарів, страхових відшкодувань).

Інформація, яка стосується інших операційних доходів у фінансовому звіті, має свої особливості. У пункті 2120 «Інші операційні доходи» відображається чистий дохід від продажу оборотних активів без урахування ПДВ.

Витрати операційної діяльності (рахунки 92, 93 та 94) відображаються в рядках 2130, 2150 та 2180 відповідно. Фінансовий результат від операційної діяльності (рядок 2190 або 2195) визначається як різниця між валовим прибутком та доходами від інших операцій та витратами операційної діяльності підприємства.

У фінансовому звіті досліджуваного автопідприємства сума витрат і доходів від операційної діяльності об'єднується в розрахунковому показнику фінансового результату до оподаткування.

Для визначення суми чистого фінансового результату за звітний період необхідно від зазначеного показника відняти витрати, пов'язані з податком на прибуток, які розраховуються шляхом множення прибутку на ставку податку на прибуток.

Розділ II звіту призначений для узагальнення даних про зміни у власному капіталі, які не пов'язані з власниками компанії та не є результатом угод, укладених протягом звітного періоду. У компанії «Транс-Дол» зафіксовано відсутність таких операцій, тому розділ звіту, що стосується цих змін, не заповнюється.

У розділі III Звіту детально описується сума різних елементів операційних витрат, які включають матеріальні витрати, витрати на оплату праці, витрати на соціальне страхування, амортизацію, а також витрати, пов'язані з виробництвом, управлінням та збутом. Ці витрати понесені підприємством упродовж звітної періоду, з врахуванням внутрішнього обороту, якщо він мав місце в процесі діяльності підприємства.

У розділі IV Звіту про фінансові результати зазвичай наводяться показники прибутковості акцій компанії, проте методологія їх формування та розкриття у фінансовій звітності визначається П(С)БО 24 «Прибуток на акцію». Незважаючи на це, підприємство «Транс-Дол» не має необхідності заповнювати цей розділ у своєму звіті, оскільки вони не випускали акції в обіг.

В цілому, формування результатів операційної діяльності та їх відображення в обліку і звітності є важливою складовою фінансового управління підприємством. Ці результати відображають фінансову стійкість та ефективність діяльності компанії і дозволяють керівництву зробити обґрунтовані рішення щодо подальшого розвитку бізнесу.

2.3. Порядок аудиту результатів операційної діяльності підприємства автотранспортних перевезень

Метою проведення аудиту операцій з обліку доходів, витрат та фінансових результатів діяльності є перевірка достовірності первинних документів, що використовуються для визначення витрат та доходів, та їх відображення у зведених документах та облікових регістрах. Також важливим є перевірка правильності ведення обліку та відповідності його прийнятій обліковій політиці, а також відображення доходів та фінансових результатів у звітності. Аудит також повинен перевірити відповідність методики обліку та оподаткування операцій чинним нормативним документам України за певний період.

Компанія ТзОВ «Транс-Дол» забезпечує достовірність свого бухгалтерського обліку та звітності, регулярно запрошуючи зовнішнього аудитора з фірми «Вектор-Аудит» (м. Івано-Франківськ), який надає свої послуги на професійному рівні та високої якості.

Для проведення аудиторської перевірки облікового відображення операційної діяльності ТзОВ «Транс-Дол» передбачено послідовність дій, що включає збір та аналіз інформації про фінансову звітність підприємства, визначення його діяльності та статутних обмежень, порівняння фактичної діяльності зі статутними вимогами, планування та контроль аудиторської перевірки, аналіз фінансової звітності, перевірка відповідності даних бухгалтерського обліку вимогам законодавства та облікової політики, оцінка повноти та правильності складання балансу та інших форм звітності. Також оцінюється внутрішній аудиторський контроль та можуть бути рекомендовані зміни до статуту та перереєстрація підприємства у відповідних державних органах у разі виявлення невідповідностей між фактичною діяльністю та статутними вимогами.

З'ясовано, що аудиторська перевірка правильності ведення обліку операційної діяльності ТзОВ «Транс-Дол» має на меті перевірити точність бухгалтерського обліку на підприємстві в цілому та правильність складання фінансової звітності за звітний період.

У рамках цього дослідження проводиться аналіз методів та процедур аудиту всієї діяльності підприємства в цілому, а також оцінюється точність та відповідність накопичення витрат та доходів на рахунках обліку, щоб визначити фінансовий результат діяльності за звітний період.

Для ефективного проведення аудиту витрат та доходів діяльності необхідно використовувати різноманітні методи, такі як опитування, фактична перевірка, порівняння, перерахунок, документальна перевірка та вибіркове дослідження. Застосування цих методів дозволяє здійснювати аудит з високою точністю та надійністю.

У процесі проведення аудиту, аудитори повинні:

- мати можливість з'ясувати політику обліку, що застосовується в підприємстві;
- переконатися, що звітний період не супроводжувався зміною політики обліку та методів нарахування амортизації;
- проаналізувати наявність необхідних пояснень в Примітках до Річної фінансової звітності форми № 5.

Початкова інформація, зібрана на початку перевірки, дозволить отримати загальне уявлення про те, як організовано облік витрат і доходів на підприємстві. Під час фактичної перевірки варто використовувати тестові запитання, щоб встановити правильність відображення витрат та доходів в обліку операційної діяльності. Перед безпосередньою документальною перевіркою на етапі основного аудиту необхідно детально вивчити наказ про облікову політику, який стосується витрат і доходів діяльності підприємства.

Рекомендовано проводити аудит операцій з обліку витрат та доходів діяльності у певному порядку:

1. Спочатку потрібно перевірити звіт про фінансові результати, потім визначити суттєвість окремих груп доходів та перевірити їх правильність.

2. Далі слід перевірити дотримання умов визнання витрат та доходів діяльності підприємства, правильність формування собівартості продукції та перевірити повноту відображення доходів за звітний період. При цьому необхідно пам'ятати, що до складу собівартості продукції включаються лише прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці та інші прямі витрати.

3. В процесі аудиту потрібно проводити перевірку замовлень на продаж, калькуляційних цін, повноти виписки рахунків-фактур, відповідності документів на відвантаження продукції затвердженням замовленням на продаж, ціноутворення, правильності бухгалтерського обліку продаж та ін.

4. Проведення перевірки відповідності умовам визнання витрат та доходів, що здійснюються підприємством.

5. Контроль правильності формування виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), де слід звернути увагу на включення тільки прямих матеріальних витрат, прямих витрат на оплату праці та інших прямих витрат, згідно вимог П(С)БО 16. Таким чином, при проведенні перевірки необхідно перевірити правильність включення витрат до собівартості.

При проведенні аудиту витрат, який охоплює виробничу діяльність, необхідно перевірити декілька ключових питань: 1) обґрунтованість об'єктів та статей витрат, а також їх номенклатури; 2) правильність оформлення документів, що стосуються витрат; 3) точність обліку витрат виробництва і розрахунку собівартості послуг; 4) достовірність формування, розподілу та відображення загальновиробничих витрат у бухгалтерському обліку; 5) повноту відображення продукції та послуг у бухгалтерському обліку з відповідним їх оприбуткуванням.

Під час аудиту витрат важливо перевірити наявність планових і звітних калькуляцій, щоб з'ясувати правильність складання звітів про собівартість продукції та послуг і виявити можливі необґрунтовані списання витрат на виробництво. Крім того, звіряються звітні калькуляції підприємства з первинними документами та записами в облікових регістрах.

Аудит калькуляції є важливим етапом, оскільки деякі підприємства встановлюють ціни на послуги без належного обґрунтування. Шляхом перевірки обґрунтованості калькуляції собівартості послуг за допомогою первинних документів та записів в облікових регістрах, можна з'ясувати правильність облікових даних та повноту відображення фактичної собівартості різних видів продукції.

При аудиті витрат підприємства важливо перевірити правильність списання матеріальних цінностей на окремі калькуляційні одиниці та уважно проаналізувати вплив цін на них і транспортно-заготівельні витрати. Аудитор повинен дослідити можливі зміни вартості матеріалів на інші види з метою

регулювання фактичної собівартості готової продукції або послуг, при оцінці сум відхилень за закупівлями матеріальних цінностей.

Під час аудиту складу елемента "Витрати на оплату праці" необхідно розглянути всі його складові частини, включаючи причини виплат за сумісництво професій, за роботу понад встановлений термін та оплату відпусток. Важливо перевірити, щоб до собівартості не були включені непотрібні витрати, такі як заробітна плата апарату управління та загальногосподарського персоналу підприємства, а також робітників підрозділів, які не мають прямого відношення до збуту продукції.

Один з ключових аспектів проведення аудиту витрат полягає у детальному аналізі складу та структури витрат за останні кілька років. Це дозволяє аудиторам виявити можливі резерви зниження собівартості продукції. До складу витрат входять матеріальні затрати (з виключенням повернених відходів), витрати на оплату праці, відрахування на соціальні потреби, амортизацію основних засобів та інші витрати. Ефективним методом перевірки правильності і документальної обґрунтованості списання витрат на виробництво є порівняння первинних документів (таких як лімітні карти, картки розкрою, вимоги, забірні відомості) з даними аналітичного та синтетичного обліку (журналів 5 і 5-А) та звітними матеріалами (виробничими звітами цехів, періодичними звітами із собівартості).

Наступним етапом перевірки облікового відображення операційної діяльності ТзОВ «Транс-Дол» є дослідження правильності нарахування та списання адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат, які не включаються до собівартості автопослуг. Аудитор включає ці питання у план аудиту операційних витрат періоду, щоб перевірити, чи правильно віднесені витрати до адміністративних, збутових та інших операційних витрат.

Для гарантування відсутності можливих порушень на автотранспортному підприємстві, аудитор має приділити особливу увагу виявленню та усуненню типових помилок та порушень, які зустрічаються

досить часто під час обліку витрат діяльності підприємства. Ці помилки включають помилкове віднесення сум адміністративних витрат до складу виробничих витрат, списання суми загальновиробничих витрат повністю в собівартість реалізації, списання постійних загальновиробничих витрат в повному обсязі на витрати виробництва, включення всієї суми нарахованої амортизації необоротних активів (не тільки виробничого призначення) до виробничої собівартості готової продукції, а також включення витрат на утримання легкового автотранспорту загальногосподарського призначення у складі інших витрат операційної діяльності і т. д.

Під час проведення аудиторської перевірки важливо з'ясувати, чи відображені всі угоди в системі бухгалтерського обліку та звітності повністю і правильно. Також слід перевірити своєчасність реєстрації наданих автопослуг у бухгалтерській системі, правильність класифікації отриманих доходів від реалізації послуг та легітимність операцій з продажу товарів, робіт і послуг.

В цілому, при вивченні системи обліку та звітності на досліджуваному підприємстві не виявлено значних порушень відносно правильності визначення витрат та доходів операційної діяльності, а також формування собівартості автотранспортних послуг та віднесення витрат до адміністративних та витрат на збут. Всі суми, зазначені в бухгалтерській звітності, підтверджуються відповідними первинними документами.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТЗОВ «ТРАНС-ДОЛ»

3.1. Аналіз складу та структури доходів і витрат операційної діяльності автотранспортного підприємства

Прибуток є показником ефективності діяльності підприємства у всіх напрямках, таких як виробництво, збут, постачання, фінанси та інвестиції. Цей показник є ключовим для розвитку підприємства та відображає довгострокові цілі його діяльності.

Стійкий та стабільний рівень прибутку на підприємстві є основою для:

- поліпшення матеріально-технічної бази підприємства;
- забезпечення різних видів інвестування;
- збільшення ринкової вартості підприємства;
- гарантування виконання зобов'язань підприємства;
- зростання конкурентноздатності та платоспроможності.

Таким чином, обидві сторони – як підприємство, так і держава, мають інтерес до збільшення прибутку.

Основними завданнями аналізу прибутку та рентабельності діючого підприємства є:

- обґрунтування отриманого прибутку та рентабельності;
- вибір оптимального варіанту та оцінка виконання бізнес-плану;
- вивчення динаміки та структури прибутку, а також визначення і вимірювання впливу факторів на відхилення прибутку;
- виявлення резервів збільшення прибутку та розробка конкретних заходів щодо їх використання.

Під час дослідження ТЗОВ «Транс-Дол» було проаналізовано формування та використання фінансових результатів їх діяльності за період з 2020 по 2022 рік. Для цього було використано дані звіту ф. №2 «Звіт про

фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» та ф. №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», а також дані аналітичного бухгалтерського обліку.

Автотранспортні підприємства мають значну кількість фінансових показників, що можуть ускладнити їх системний аналіз. Визначено, аналіз фінансових показників допомагає виокремити ключові напрямки розвитку досліджуваного підприємства та розробити стратегію, спрямовану на мінімізацію ризиків та збитків.

Аналіз фінансових результатів діяльності проведено у ТзОВ «Транс-Дол», що дозволило вивчити зміну кожного показника протягом поточного періоду, проаналізувати структуру відповідних показників та їх зміну, а також дослідити загальну динаміку зміни фінансових показників за звітний період.

Згідно з чинними правилами бухгалтерського обліку відрізняють кілька видів прибутку.

Перший з них – це валовий прибуток, який розраховується як різниця між чистим доходом від реалізації продукції та її собівартістю.

Другий вид прибутку – фінансовий результат від операційної діяльності, що включає в себе валовий прибуток, інші операційні доходи, а також адміністративні витрати, витрати на збут і інші операційні витрати.

Третій вид – це фінансовий результат до оподаткування, який об'єднує фінансові результати від операційної діяльності з доходом від участі в капіталі та іншими фінансовими доходами, а також з фінансовими витратами та іншими витратами, які не пов'язані з операційною діяльністю підприємства.

Четвертий вид – це чистий фінансовий результат, який визначається як різниця між фінансовим результатом до оподаткування та витратами на податок на прибуток.

У процесі першого етапу аналізу фінансових результатів було досліджено рівень та зміну отриманих доходів та понесених витрат автотранспортного підприємства в рамках його діяльності (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Аналіз рівня і динаміки отриманих доходів та понесених витрат діяльності

ТЗОВ «Транс-Дол» за 2020-2022 рр. (тис. грн.)

Показники	Роки			Відхилення, +/-		Відхилення, %	
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021	2021-2020	2022-2021
1. Чистий дохід від реалізації	51240	60836	44928	+9596	-15908	118,7	73,9
2. Інші операційні доходи	3012	392	8327	-2620	+7935	13,0	2124,2
3. Інші доходи	28	3	50	-25	+47	10,7	1666,7
Всього доходів	54280	61231	53305	+6951	-7926	112,8	87,1
4. Собівартість реалізації	43659	52476	40548	+8817	-11928	120,2	77,3
5. Адміністративні витрати	3584	5892	4075	+2308	-1817	164,4	69,2
6. Витрати на збут	45	—	2	-45	2	—	—
7. Інші операційні витрати	5423	783	8359	-4640	+7576	14,4	1067,6
8. Інші витрати	895	1021	24	+126	-997	114,1	2,4
Всього витрат	53606	60172	53008	+6566	-7164	112,2	88,1
Фінансовий результат до оподаткування	674	1059	297	+385	-762	157,1	28,0

Аналіз фінансових результатів ТЗОВ «Транс-Дол» за 2020-2022 роки вказує на нерівномірну динаміку отримання прибутку на автотранспортному підприємстві. У період дослідження, прибуток зазнав як зростання, так і зниження. Керівництво підприємства повідомило, що причиною зниження прибутковості діяльності в 2022 році стали воєнні події в державі, що призвело до стрімкого зростання закупівельних цін на паливо, розхідні матеріали та запчастини (шини, акумулятори і т.д.), а також зменшення обсягів транспортних перевезень.

За аналізований період загальна динаміка показників свідчить про те, що 2022 рік був найскладнішим. Це пов'язано з воєнним станом у країні, що

призвело до значного зменшення обсягів діяльності та зниження ділової активності. Цей факт підтверджується зменшенням чистого доходу від реалізації на 26,1 відсотка, що складає 15908 тис. грн. Окрім того, дослідження показали, що причиною зниження прибутку є значне зростання інших операційних витрат на +7576 тис. грн. Рекомендується керівництву підприємства переглянути ці витрати, розглянувши кожен елемент та статтю витрат, і встановити причини таких тенденцій.

Загалом, вважається, що керівництво ТОВ «Транс-Дол» успішно управляє підприємством, що підтверджується стійким рівнем прибутковості фінансово-господарської діяльності компанії. Це має особливо велике значення у зв'язку зі складним періодом, пов'язаним з військовими подіями, що тривають у нашій країні.

Для аналізу формування фінансових результатів діяльності підприємства важливо детально дослідити склад та структуру отриманих доходів і понесених витрат, враховуючи їхню питому вагу у відношенні до загального підсумку та зміни, що відбуваються в динаміці протягом аналізованих років (див. табл. 3.2). Цей підхід дозволяє детально проаналізувати структурні зміни та встановити причини їх походження.

Таблиця 3.2

Аналіз складу і структури отриманих доходів та понесених витрат діяльності
ТЗОВ «Транс-Дол» за 2020-2022 рр. (тис. грн.)

Показники	Роки			Структура, %			Відхилення, +/-	
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2021- 2020	2022- 2021
1. Чистий дохід від реалізації	51240	60836	44928	94,4	99,4	84,3	+5,0	-15,1
2. Інші операційні доходи	3012	392	8327	5,5	0,6	15,6	-4,9	+15,0
3. Інші доходи	28	3	50	0,1	0,001	0,1	+0,099	+0,1
Всього доходів	54280	61231	53305	100,0	100,0	100,0	—	—

4. Собівартість реалізації	43659	52476	40548	81,4	87,2	76,5	+5,8	-10,7
5. Адміністративні витрати	3584	5892	4075	6,7	9,8	7,7	+3,1	-2,1
6. Витрати на збут	45	—	2	0,1	—	0,001	-0,1	+0,001
7. Інші операційні витрати	5423	783	8359	10,1	1,3	15,8	-8,8	+14,5
8. Інші витрати	895	1021	24	1,7	1,7	0,001	—	-1,699
Всього витрат	53606	60172	53008	100,0	100,0	100,0	—	—

Розрахунки показали, що ТзОВ «Транс-Дол» має різноманітну динаміку у складі та структурі своїх доходів та витрат за 2020-2022 роки. Зокрема, відзначається зміна питомої ваги інших операційних доходів зі значною варіацією. У 2020 році спостерігалось зменшення на 4,9%, тоді як у наступному році цей показник збільшився на 15,0%.

У діяльності ТзОВ «Транс-Дол» відзначається неоднозначна динаміка питомої ваги витрат за аналізований період. Для того, щоб з'ясувати причини таких змін, необхідно провести ретельну оцінку рівня доходів та витрат, їх структуру за окремими складовими та перевірити їх на адекватність, цільове призначення та відсутність зловживань. Такий аналіз може допомогти знайти істинну причину встановлених змін. На наш погляд, керівництво підприємства повинно провести таку оцінку.

У додатку Ж представлено графічне відображення складу та структури доходів і витрат, що стосуються діяльності ТзОВ «Транс-Дол» за трьома досліджуваними роками 2020-2022 рр.

Під час аналізу фінансової діяльності компанії важливо дослідити зміну фінансового результату, такого як прибуток або збиток, щоб виявити тенденції його розвитку та встановити закономірності поведінки. Це є важливим завданням, яке дозволяє зробити висновки щодо стану підприємства та його перспектив (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Динаміка отриманого фінансового результату до оподаткування у ТзОВ «Транс-Дол» за 2020-2022 рр.

Отримані дані дають змогу вести моніторинг прибутковості (або збитковості) та приймати ефективні рішення для покращення фінансових показників. Згідно даних, автотранспортна компанія отримувала прибуток від своєї діяльності у період з 2020 по 2022 роки. Але, згідно динаміки, 2022 рік став найменш успішним з усіх вказаних років, де прибуток склав 297 тис. грн. Натомість, в 2021 році прибуток був найбільшим і склав 1059 тис. грн. Це можна пояснити негативним впливом ковідної пандемії у 2020 році, та війною в країні, що спричинила значний спад прибутків у 2022 році. Собівартість продукції є важливим фактором в прибутковості автотранспортної компанії, що значно залежить від закупівельних цін на паливо, розхідні матеріали та запчастини від постачальників.

3.2. Оцінка ефективності операційної діяльності компанії автотранспортних перевезень

Доходи та витрати, що здійснюються в процесі операційної та іншої діяльності, мають суттєвий вплив на формування чистого прибутку ТзОВ «Транс-Дол». Класифікація фінансових результатів компанії за допомогою таких показників, як рентабельність, є важливим інструментом для оцінки її економічної ефективності.

Існує багато коефіцієнтів рентабельності, які можуть бути використані для оцінки фінансової ефективності компанії, і вибір конкретного залежить від цілей та потреб обліково-аналітичних процедур. Частіше за все, для цих цілей використовують чотири основних показники прибутку: валовий прибуток, операційний прибуток, прибуток до оподаткування та чистий прибуток. Не існує загальноприйнятих значень рентабельності, на які можна орієнтуватися, тому зростання всіх цих показників в динаміці за різні періоди звітності є позитивною тенденцією [39].

Існують дві групи коефіцієнтів рентабельності, які відрізняються залежно від того, що використовується для порівняння з показником прибутку:

- рентабельність інвестицій (капіталу);
- рентабельність продажів.

1. Рентабельність інвестицій (капіталу).

Під час проведення дослідження в рамках даної групи було обчислено два ключові коефіцієнти рентабельності: рентабельність сукупного капіталу (або активів) і рентабельність власного капіталу.

1.1. Рентабельність сукупного капіталу (або активів) (P_a) визначається за формулою:

$$P_a = \text{Прибуток до оподаткування} / \text{Сукупний капітал, або}$$

$$P_a = \text{Чистий прибуток} / \text{Сукупний капітал} \quad (3.1)$$

У звітному періоді показник рентабельності показує, скільки грошей підприємство заробило на кожну вкладену гривню. Чим вище цей показник, тим краще прибутковість підприємства. На рисунку 3.2 представлено розрахунок коефіцієнта рентабельності сукупного капіталу за період з 2020 по 2022 роки для ТзОВ «Транс-Дол».

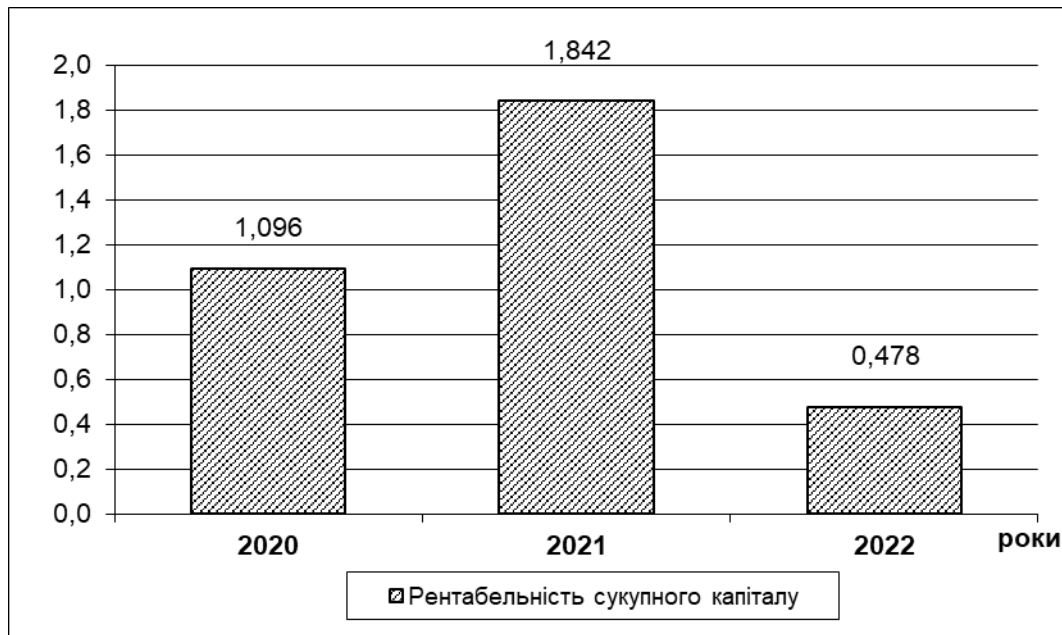

Рис. 3.2. Динаміка рентабельності сукупного капіталу у ТзОВ «Транс-Дол» за 2020-2022 рр.

Даний коефіцієнт вказує на те, як ефективно підприємство використовує свої активи для забезпечення прибутку. Іншими словами, він відображає, скільки грошей приносить кожна вкладена в активи гривня. Аналізуючи рентабельність сукупного капіталу за три роки (2020, 2021, 2022), можна стверджувати, що автотранспортне підприємство успішно використовувало свої активи, особливо це стосується 2021 року, коли рентабельність активів була значною та позитивною.

1.2. Рентабельність власного капіталу (P_{BK}).

Коефіцієнт, що використовується, вказує на ефективність використання власного капіталу підприємством ТзОВ «Транс-Дол». Рентабельність власного капіталу обчислюється за конкретною формулою, яка відображає ступінь прибутковості від вкладення власних коштів у діяльність підприємства:

$$P_{BK} = \text{Чистий прибуток} / \text{Власний капітал} \quad (3.2)$$

За результатами розрахунків коефіцієнта рентабельності власного капіталу на автотранспортному підприємстві видно, що протягом трьох років

(2020-2022) показник мав стрибкоподібну тенденцію. Це свідчить про те, що діяльність підприємства має неоднозначний характер.

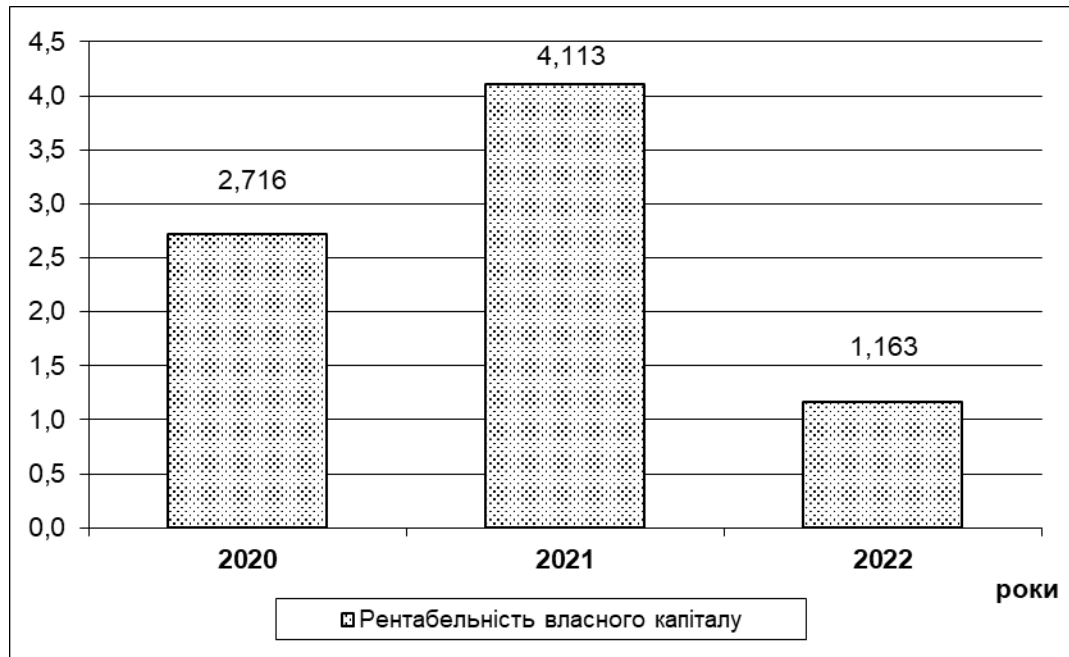

Рис. 3.3. Динаміка рентабельності власного капіталу у ТзОВ «Транс-Дол» за 2020-2022 рр.

Аналогічне пояснення, що згадувалось раніше, можна використати для пояснення виявлених тенденцій розрахованих показників.

2. Рентабельність продажів.

При оцінці рентабельності продажів залежно від прибутку та виручки від реалізації, розраховують коефіцієнт рентабельності всієї товарної продукції, виконаних робіт та наданих послуг. Як і у випадку з оцінкою рентабельності капіталу, існує багато показників оцінки рентабельності продажів, і їх різноманітність залежить від виду продукції, яку оцінюють.

Рентабельність продажів в ТзОВ «Транс-Дол» було визначено за формулою:

$$P_{\text{прод}} = \text{Чистий прибуток} / \text{Чистий дохід (виручка) від реалізації} \quad (3.5)$$

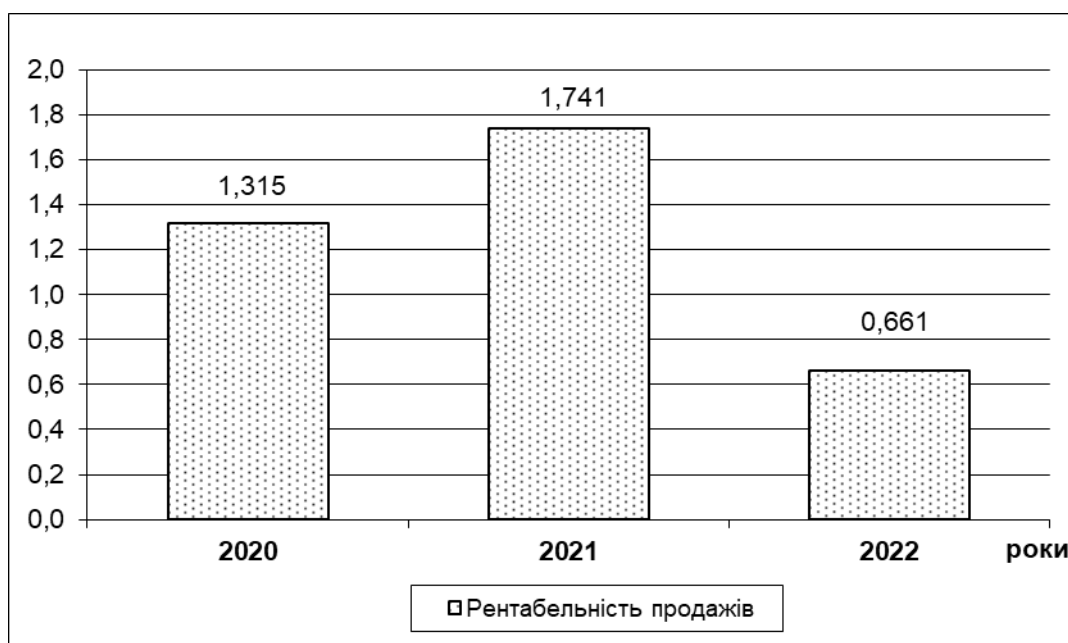

Рис. 3.4. Динаміка рентабельності продажів
у ТзОВ «Транс-Дол» за 2020-2022 рр.

Згідно з даними, які наведені на рисунку 3.4, можна зробити висновок, що на підприємстві спостерігається подібна динаміка рентабельності продажів.

З огляду на проведений аналіз літературних джерел можна зробити висновок, що для повного аналізу фінансових результатів підприємства важливим є визначення загальної рентабельності підприємства. Цей показник обчислюється за певною формулою:

$$R_{\text{п заг}} = \text{Прибуток} / \text{Середньорічна вартість основних засобів} \quad (3.6)$$

Цей показник є універсальним, оскільки його можна застосовувати для будь-яких підприємств різних галузей вітчизняної економіки, незалежно від форми власності та обсягів господарювання. Він відображає, скільки грошей підприємство заробляє на кожну гривню, вкладену в основні засоби, і дозволяє керівництву підприємства приймати рішення щодо придбання нових засобів, впровадження відповідних заходів та виявлення резервів покращення ефективності діяльності. Крім того, показник рентабельності може допомогти виявити фактори, які впливають на зміну ефективності підприємства. У цілому, такий підхід є корисним для забезпечення

ефективного управління підприємством та покращення його фінансової стійкості.

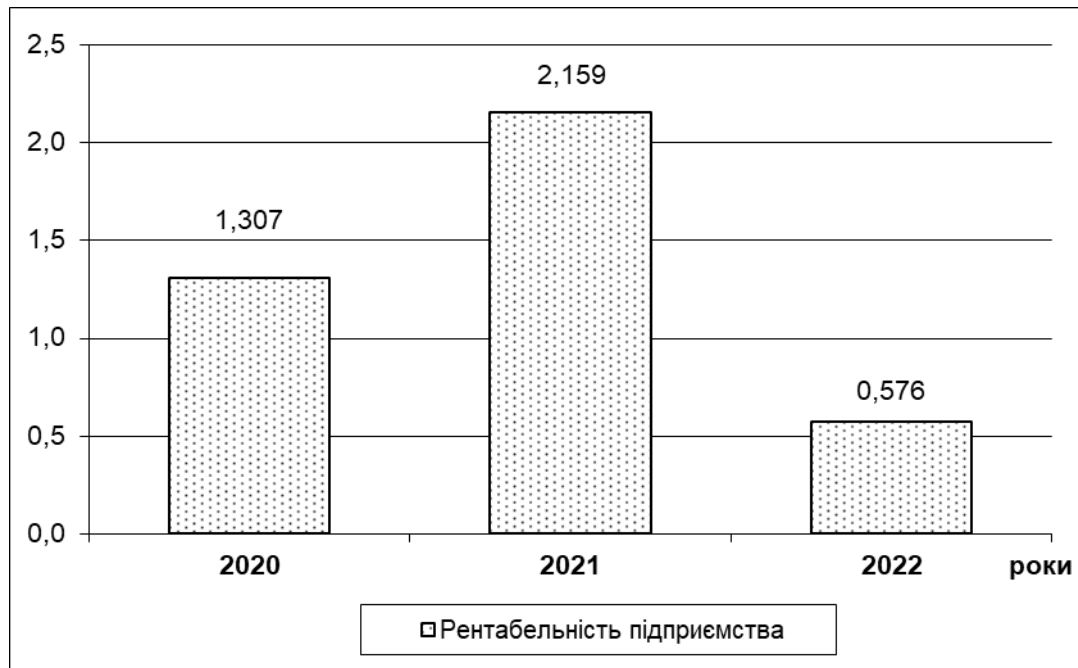

Рис. 3.5. Динаміка загальної рентабельності підприємства у ТзОВ «Транс-Дол» за 2020-2022 рр.

Ілюстрація (рис. 3.5) демонструє подібну до попередніх розрахунків картину з додатними показниками, які мають різке зростання в 2022 році, що свідчить про невдалу ситуацію на автотранспортному підприємстві. Негативним чинником є також значна кількість основних засобів порівняно з обсягами товарооборотів, і не вдалося встановити причину цього явища. Ймовірно, це пов'язано з наявністю застарілих та зношених транспортних засобів на підприємстві.

Для визначення впливу на загальну рентабельність підприємства у 2021-2022 роках було використано метод факторного аналізу змін шляхом послідовної заміни факторів при постійній величині інших факторів – метод ланцюгових підстановок. Цей метод дозволяє визначити вплив кожного фактора на загальну рентабельність підприємства.

Таблиця 3.3

Вихідні дані факторного аналізу

Показники	2021 рік	2022 рік	+ / –
1. Фінансовий результат звітного періоду, тис. грн.	1059	297	-762
2. Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	49051	51586	+2535
3. Рентабельність підприємства, %	2,159	0,576	-1,583

Розрахунок даних:

$$\text{Рентабельність}_{2021} (P_{2021}) = (1059 / 49051) \times 100 = +2,159 \%$$

$$\text{Рентабельність}_{\text{умовна}} (P_{\text{ум}}) = 297 / 49051 \times 100 = +0,605 \%$$

$$\text{Рентабельність}_{2022} (P_{2022}) = 297 / 51586 \times 100 = +0,576 \%$$

На зміну рівня загальної рентабельності підприємства вплинули два фактори:

– зміна одержаного прибутку за звітний період

$$P_{\text{ум}} - P_{2021} = +0,605 - (+2,159) = -1,554 \%$$

– зміна середньорічної вартості основних засобів

$$P_{2022} - P_{\text{ум}} = +0,576 - (+0,605) = -0,029 \%$$

$$\text{Перевірка розрахунку} = -1,554 + (-0,029) = -1,583 \%$$

У процесі факторного аналізу встановлено, що на зміну рівня загальної рентабельності підприємства (-1,583 %) вплинули: зменшення величини прибутку на -1,554 відсотка та, одночасно, зростання вартості основних засобів – на -0,029 відсотка.

Аналіз показників рентабельності ТзОВ «Транс-Дол» за 2020-2022 роки показує, що динаміка цих показників має нестабільний характер, та в кінці аналізованого періоду підприємство відзначило значне зпадання показників та отримання відповідного прибутку.

3.3. Шляхи підвищення ефективності операційної діяльності автогосподарства

Усі суб'єкти господарювання мають інтерес до отримання високого фінансового результату своєї діяльності, оскільки прибуток необхідний для забезпечення розвитку підприємства, вкладення коштів у інвестиційні проекти, впровадження нововведень та підвищення мотивації працівників. Для досягнення стабільної та прибуткової роботи компанії необхідно застосовувати наукові методи планування та аналізу прибутку, а також визначати ефективні напрямки його використання.

У складних економічних умовах, які характеризуються нестабільністю та грошовим дефіцитом, багато компаній можуть зазнати фінансових труднощів та збанкрутувати. Аналізуючи доходи, витрати та фінансові результати ТзОВ «Транс-Дол» за останні три роки, можна підтвердити, що ця компанія здатна забезпечити собі прибуток та залишатися прибутковою навіть в таких важких умовах. Це є дуже позитивною ознакою її успішної господарської діяльності в сучасному світі.

Хоча в нашому часі можуть існувати сприятливі умови для підприємництва, важливо пам'ятати, що у довгостроковій перспективі ситуація може змінитися, особливо в разі системної кризи. Ця криза може вплинути на всі аспекти підприємницької діяльності і призвести до втрати самостійності та навіть банкрутства через накопичення заборгованості. В таких випадках керівництво повинно діяти швидко та ефективно, використовуючи внутрішні ресурси та методи антикризового управління, щоб забезпечити успішне відновлення підприємства.

Щоб уникнути кризового стану в підприємницькій діяльності, необхідно застосовувати превентивні процедури антикризового управління. Ці процедури включають в себе впровадження виробничо-технічних заходів та використання зовнішніх і внутрішніх резервів для підтримання прибутковості і уникнення банкрутства. Вони є ефективним засобом запобігання кризових ситуацій у підприємницькій сфері.

Антикризове управління підприємством передбачає взаємодію комплексу елементів, що спрямовані на діагностику та подолання кризових ситуацій, а також на забезпечення стійкого функціонування підприємства в умовах змін на ринку. До складових елементів антикризового управління належать: суб'єкт та об'єкт, мета, пріоритетні цілі та завдання, основні принципи, функції, методи та критерії оцінки ефективності проведення антикризових заходів.

Основна мета антикризового управління автотранспортним підприємством полягає у забезпеченні стабільного функціонування підприємства та розробці стратегічних альтернатив відповідно до розвитку ситуації на ринку. Важливими завданнями є уникнення фінансових проблем та запобігання банкрутства, а також впровадження інноваційних змін у діяльність підприємства.

Антикризове управління на підприємстві має на меті дослідження можливих та реальних причин кризи, а також факторів, які можуть її спричинити. Суб'єктами цього управління є люди, які мають завдання виявляти ознаки кризи та реагувати на них оперативно, використовуючи різноманітні інструменти та засоби управління.

Основний об'єкт управління полягає в подоланні кризових явищ, що виникають на підприємстві, та запобіганні їх подальшого розвитку, що може погіршити умови функціонування компанії. Важливо впроваджувати різноманітні інструменти для подолання фінансових проблем з найменшими збитками.

Для забезпечення ефективності системи антикризового управління на автотранспортному підприємстві необхідно дотримуватися принципів сталості та безперервності, проводити ранню діагностику кризових ситуацій, здійснювати інновації у всіх сферах діяльності підприємства та використовувати управління за «слабкими сигналами».

При виявленні кризових ситуацій, основні функції антикризового управління включають планування, організацію, мотивацію, облік, аналіз і контроль.

Щоб оцінити ефективність впровадження антикризового управління, можна враховувати такі критерії як зміни показників виробничої діяльності та фінансового стану, динаміка позитивних змін, швидкість пристосування підприємства до змін, відповідність змін втраченим можливостям, достатність та швидкість отримання інформації для прийняття об'єктивних рішень, доцільність антикризових заходів і кваліфікація працівників.

Аналітичне дослідження підприємства, яке проводиться перед антикризовим управлінням, є важливим етапом визначення кризи, її глибини та характеру, а також прийняття антикризових рішень для подолання цього стану.

Діагностика кризового стану передбачає дослідження проблеми шляхом спостереження за станом усіх ланок підприємства, що дозволяє виявити невідповідності між фактичними та плановими значеннями фінансових та економічних показників, а також внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства та структур всередині нього. Аналіз величини цих відхилень та їх можливого негативного впливу на процес функціонування та розвитку підприємства допомагає визначити шляхи подолання кризи.

Економічна діагностика підприємства має охоплювати не лише оцінку його попереднього та поточного стану, але й враховувати можливі перспективні сценарії та фактори, які можуть впливати на нього в майбутньому. Результати діагностики є практично корисними, оскільки дозволяють керівникам приймати обґрунтовані рішення та розробляти стратегії для поліпшення фінансового стану, підвищення прибутковості та конкурентоспроможності підприємства. Інформація, отримана під час діагностики, може бути використана для розробки плану економічної санації та підвищення ринкової привабливості підприємства.

Головна мета діагностики ознак кризи в ТзОВ «Транс-Дол» полягає у підготовці та обробці інформації, яка буде використовуватися для аналізу та управління підприємством. Це включає антикризове управління та прийняття відповідних рішень протягом усього періоду життєдіяльності підприємства, залежно від отриманої інформації. Для досягнення цієї мети необхідно проаналізувати поточну діяльність підприємства, зібрати попередню інформацію та здійснити перспективний аналіз результатів виробничо-господарської та фінансової діяльності. Результати економічної діагностики впливають на стратегічний вибір та програму розвитку підприємства.

На різних етапах прояву кризи на підприємстві використовуються різні методи діагностики та аналізу. На передкризовому етапі проводиться фундаментальний аналіз можливості виникнення кризових явищ, використовуючи моделі та показники ймовірності банкрутства, методи оцінки ризиків та аналізу перспектив виникнення криз у галузі.

На етапі «збурення» кризи аналізують ефективність проведених антикризових заходів та відповідність їх характеру кризі, а також ефективність диференціації портфелю активів, виробничо-технічні показники та відповідність витрат обсягу виробництва та прибутку. Використання цих методів може допомогти підприємству вчасно виявити та запобігти можливим кризовим ситуаціям.

Під час початкової стадії кризи рекомендується використовувати ймовірнісні методи оцінки ризику, такі як аналіз чутливості, аналіз сценаріїв та метод аналогій, а також альтернативний аналіз короткострокових перспектив у відповідній галузі з використанням технічного аналізу фондового ринку.

У разі, якщо кризовий стан підприємства досяг свого піку, аналіз його поточного стану рекомендується проводити за такими методами: експрес-аналіз фінансових коефіцієнтів, таких як ліквідність, фінансова стійкість, ділова активність та прибутковість; аналіз з використанням моделі-діаграми

«Дюпон», аналіз динаміки кризи у відповідній галузі та технічний аналіз фондового ринку.

Підприємство може зіткнутися з ризиками під час процесу відновлення його нормального функціонування. Тому, на цьому етапі необхідно провести короткостроковий аналіз негативних явищ та середньостроковий прогноз, використовуючи фінансові коефіцієнти, оцінювати ризики, проводити експрес-аналіз ефективності господарської діяльності та порівнювати з конкурентами та середнім значенням на ринку.

На етапі «заспокоєння» кризи, необхідно провести фундаментальний аналіз втрачених можливостей, включаючи поглиблений аналіз ефективності господарської діяльності та використання ймовірнісних методів оцінки ризиків. Також важливо оцінювати вплив несистематичних ризиків.

Післякризовий період вимагає постійного моніторингу стану підприємства та діагностики можливих загроз. Для цього необхідно проводити комплексний аналіз розмірів збитків та збереження потенціалу, аналізувати техніко-організаційний рівень та умови виробництва, ефективність використання виробничих ресурсів, перспективи кризи у галузі, використовувати глобальні узагальнені показники ймовірності банкрутства та оцінювати бізнес та операційну діяльність.

Адекватна та своєчасна діагностика фінансового стану підприємства є важливою складовою для розробки ефективних антикризових заходів. Такі заходи включають контроль за фінансовим станом на ранніх етапах, впровадження внутрішніх важелів регулювання фінансової стабільності, застосування антикризових рішень щодо управління ресурсами та інноваційну політику. Інноваційна політика може включати в себе використання новітніх технологій виробництва, адаптацію продукції до потреб ринку, пошук інвестиційних ресурсів та зміни в організаційній структурі управління. Всі ці заходи допоможуть запобігти появі кризових ситуацій на підприємстві та забезпечити його стабільність у довгостроковій перспективі [70].

Для забезпечення стабільності та подальшого розвитку ТзОВ «Транс-Дол» в умовах нестабільного економічного середовища та запобігання можливої кризи необхідно передбачити та реалізувати інноваційну стратегію діяльності підприємства, яка є складовою частиною антикризової програми.

Інноваційна стратегія автотранспортного підприємства, що входить до складових елементів антикризового управління, має включати наступні основні компоненти:

1. розробка та вдосконалення нових видів продукції та послуг з покращеними споживчими властивостями;
2. реалізація нових виробничих процесів на основі результатів наукових та дослідно-конструкторських розробок;
3. застосування альтернативних методів виробництва та раціональне використання обмежених ресурсів;
4. уважність до можливих змін у стані середовища, в якому функціонує підприємство;
5. комерціалізація новацій та введення їх на ринок;
6. спрямування на посилення та розширення інноваційних можливостей підприємства;
7. реалізація інноваційної політики як чинника, що сприяє здобуттю нових ринків збуту та підвищенню конкурентоспроможності [70].

Інноваційна діяльність може бути більш ефективним засобом для виходу з кризи та забезпечення беззбиткового функціонування підприємства, ніж політика економії витрат та зниження собівартості. У контексті антикризового управління автотранспортним підприємством можливо впровадження процесних, продуктових і алокаційних інновацій. Процесні інновації впливають на всі ланки підприємства, продуктові інновації - на результати діяльності та освоєння нових видів діяльності, а алокаційні інновації полягають у перерозподілі ресурсів підприємства.

Процесні інновації включають в себе внесення нововведень та змін у взаємодії з факторами макросередовища, планування матеріально-технічного

забезпечення процесів на підприємстві, управління грошовими та матеріальними потоками, управління персоналом та проведення організаційних та структурних змін. Крім того, вони передбачають створення інноваційних процесів для виробництва нових конкурентоздатних продуктів шляхом проектування технологічних систем та забезпечення високої якості виробництва.

Алокаційні інновації охоплюють реструктуризацію або реорганізацію підприємства з метою оптимізації використання ресурсів та забезпечення постійної взаємодії між усіма підрозділами, включаючи відділи виробництва, технічного контролю, матеріально-технічного постачання та маркетингу, а також забезпечення співпраці між працівниками підприємства [6, с. 121].

Дослідження та впровадження інноваційних процесів на підприємстві має бути необхідністю не лише в кризові періоди, але і в звичайний робочий час, щоб запобігти можливій кризі в майбутньому. Інноваційне антикризове управління сприятиме створенню стійких умов функціонування підприємства та збільшенню його конкурентоспроможності. У ситуації економічної нестабільності, невідповідності підприємств до можливої кризи та низький рівень управління призводять до високого рівня банкрутства.

У сучасних умовах, антикризове управління стає дуже важливим для ринкових учасників. Його метою є попередження кризи, зменшення її впливу та відновлення діяльності підприємства після кризи. Для того, щоб уточнити поняття кризи та визначити фактори та причини її виникнення в діяльності підприємства, необхідно вивчити теорію та практику управління.

Таким чином, впровадження антикризового управління у ТзОВ «Транс-Дол» забезпечить «ефект випередження» та дозволить з мінімальними втратами подолати можливі кризові ситуації, стабілізувати бізнес-процеси на підприємстві та зберегти достатній рівень прибутковості його діяльності.

ВИСНОВКИ

Велика увага вчених, як вітчизняних, так і зарубіжних, зосереджується на дослідженні операційної діяльності як важливої економічної категорії та об'єкта обліку. Під час проведення дослідження було встановлено, що науковці мають загальну точку зору щодо сутності «операційної діяльності». Згідно з цією точкою зору, операційна діяльність є господарською діяльністю, яка охоплюється статутом підприємства і є основним джерелом отримання прибутку та фінансування розвитку бізнесу.

Для отримання повної інформації про операційну діяльність компанії дуже важлива науково обґрунтована класифікація її фінансових результатів, а саме прибутку. Це допомагає розібратися в структурі витрат і доходів підприємства, а також розуміти цілі та функції, які виконує отриманий прибуток. Класифікація результатів господарювання також забезпечує можливість більш повного використання аналітичної інформації про операційну діяльність компанії для прийняття важливих управлінських рішень. В економічній літературі існує велика кількість різноманітних класифікацій, які досліджуються, і це важливо для правильної організації обліку і аналізу операційної діяльності, адаптованої до потреб різних користувачів фінансової інформації.

Для ефективної організації та систематизації обліку операційної діяльності компанії необхідно чітко визначати і розглядати доходи та витрати, які виникають протягом звітного періоду, а також коректно встановлювати їх значення. Цей процес регулюється нормативно-правовими актами, які приймаються державою та професійними організаціями. Вони встановлюють правила щодо ведення обліку, проведення аудиту та аналізу операційної діяльності, враховуючи особливості конкретної галузі.

Було проведено вивчення організації та методики обліку, аналізу доходів і витрат, а також формування фінансових результатів операційної діяльності підприємства з урахуванням його специфіки. Дослідження

особливостей обліку, аудиту і аналізу операційної діяльності було проведено на прикладі ТзОВ «Транс-Дол», компанії, що займається наданням послуг у сфері автотранспорту.

На автотранспортному підприємстві бухгалтерський облік організовано згідно з чинним законодавством України і ведеться за журнальною формою. Для цього використовується спеціалізоване програмне забезпечення під назвою «BAS: Бухгалтерія». Усі економічні операції оформлюються первинними документами у відповідних підрозділах. Ці документи накопичуються протягом певного періоду та передаються до централізованої бухгалтерії для автоматизованого групування, обробки та подальшого обліку.

На автотранспортному підприємстві проводиться окремий бухгалтерський облік витрат, доходів і фінансових результатів, який базується на виді діяльності кожного структурного підрозділу.

Так, у бухгалтерії ТзОВ «Транс-Дол» для визначення результатів від операційної діяльності на рахунку 79 відкривають наступні субрахунки:

- субрахунок 791 «Фінансові результати від реалізації наданих автопослуг з перевезення вантажів» (за видами);
- субрахунок 792 «Фінансові результати від реалізації наданих автопослуг з перевезення пасажирів» (за видами);
- субрахунок 793 «Фінансові результати від реалізації наданих транспортно-експедиційних послуг» (за видами);
- субрахунок 794 «Фінансові результати іншої операційної діяльності»;
- субрахунок 795 «Фінансові результати іншої діяльності».

На підприємстві дуже важливо відповідати вимогам законодавства та інформаційних потреб керівництва шляхом регулярного складання та подання фінансової та внутрішньої звітності у визначені строки. Ці види звітності мають спільні риси і відмінності. Наприклад, вони мають спільні аспекти, такі як джерела формування облікової інформації та порядок зіставлення та призначення, що відображають інформацію про діяльність підприємства. З іншого боку, є різниця у змістовному наповненні, термінах

складання та подання, а також у користувачах цієї інформації та багато іншого.

Добрим аспектом є той факт, що повні дані про фінансову і внутрішню звітність використовуються для проведення аналітичних процедур з метою виявлення змін у ключових показниках операційної діяльності автотранспортної компанії, встановлення причинно-наслідкових зв'язків між ними та виявлення негативних тенденцій для подальшого їх усунення у майбутньому.

Для достовірної оцінки правильності бухгалтерського обліку і складання звітності, компанія ТзОВ «Транс-Дол» періодично запрошує зовнішнього аудитора, який надає свої послуги систематично та на високому професійному рівні. Аналізуючи систему обліку і звітності, можна зробити висновок, що на досліджуваному підприємстві не було виявлено значних порушень законодавства у сфері ведення обліку операційної діяльності.

У третьому розділі було проведено аналіз результативності операційної діяльності компанії «Транс-Дол» протягом періоду з 2020 по 2022 роки. Крім того, розглянуто різні способи покращення ефективності операційного ведення автопарку. Результати аналізу доходів і витрат діяльності автотранспортного підприємства за ці два роки свідчать про позитивну ситуацію щодо отримання прибутку.

За трьома роками, з 2020 по 2022, ТзОВ «Транс-Дол» відзначається різноманітною динамікою щодо свого складу та структури доходів та витрат. Особливу увагу слід звернути на зміну в питомій вазі інших операційних доходів, яка виявляє значну варіацію. У 2020 році спостерігалось зменшення цього показника на 4,9%, тоді як у наступному році він зріс на 15,0%.

Щодо витрат, зазначених за період, варто зазначити, що у діяльності компанії «Транс-Дол» спостерігається змішана динаміка відносно питомої ваги останніх. Для того, щоб з'ясувати причини цих змін, необхідно провести уважну оцінку рівня доходів та витрат, їх складових та перевірити їх адекватність, цільове призначення та відсутність зловживань. Цей аналіз

може допомогти виявити справжню причину встановлених змін. З нашої точки зору, керівництво підприємства повинно провести таку оцінку.

З метою детального аналізу продуктивності операційної діяльності компанії були розраховані різні показники рентабельності, що відображають ефективність використання активів підприємства для отримання прибутку. Ці показники вказують на те, який прибуток було здобуто за кожну гривню, вкладену в активи, і були проаналізовані протягом декількох років. Аналіз показав, що досліджувана компанія виявляється рентабельною.

У світлі останньої пандемії COVID-19 та нестабільності в діловому середовищі, що спричинена воєнними конфліктами, стає зрозумілим, що умови для успішного бізнесу стають складнішими. Враховуючи це, ТзОВ «Транс-Дол» має намір поліпшити ефективність своєї автотранспортної галузі шляхом впровадження нових підходів. Ці заходи спрямовані на досягнення передових результатів, що в кінцевому підсумку допоможуть з легкістю подолати можливі кризові ситуації та стабілізувати бізнес-процеси на підприємстві, забезпечивши достатній рівень прибутковості його діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бавідовський М.В. Основи бухгалтерського (фінансового) та внутрішньо-господарського (управлінського) обліку : навч. посібник / М.В. Бавідовський. – К., 2014. – 262 с.
2. Базидевич В.Д. Історія економічних учень. / В.Д. Базидевич. – К.: Знання, 2006. – 582 с.
3. Білан І.Д. Фінансові результати діяльності малих підприємств: оцінка та прогнозування : монографія. / І.Д. Білан, Т.А. Курилюк. – К., 2012. – 235 с.
4. Білуха М.Т. Курс аудиту : підручник. / М.Т. Білуха. – 2-ге вид., перероб. – К.: Вища школа, «Знання», 2008. – 574 с.
5. Білуха М.Т. Теорія бухгалтерського обліку : підручник. / М.Т. Білуха. – К., 2005. – 690 с.
6. Бланк І.А. Управление прибылью. / І.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 2009. – 752 с.
7. Блонська В.І. Стратегія управління доходами торговельного підприємства в умовах розвитку ринкових відносин / В.І. Блонська. // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук. техн. праць. – Львів: РВВ НЛТУ України. – 2016. – Вип. 18.6. – С. 117-123.
8. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах (для студентів ВНЗ спеціальності 7.050106 «Облік і аудит») : навчальний посібник. / Ф.Ф. Бутинець, Л.Л. Горецька. – Житомир: ПП «Рута», 2006. – 544 с.
9. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік / за ред. Ф.Ф. Бутинця. – Вид. 7-ое. – Житомир: Вид-во «Рута», 2007. – 832 с.
10. Бухгалтерський облік у галузях економіки : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В.Б. Захожай, М.Ф. Базась, М.М. Матюха, В.М. Базась. – К.: МАУП, 2005. – 968 с.

11. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» ВНЗ. / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця – 6-те вид. доп. і перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2005. – 756 с.
12. Власова Н.О. Ефективність формування фінансових результатів підприємств роздрібної торгівлі : монографія. / Н.О. Власова, І.Ю. Мелушова. – Харківський державний університет харчування та торгівлі, 2016. – 259 с.
13. Волкова І.А. Фінансовий облік – 1 : навч. посіб. / І.А. Волкова. – К. : ЦУЛ, 2012. – 228 с.
14. Вороніна О.О. Управління фінансовим результатом промислового підприємства : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня к.е.н. : спец. 08.00.04 – економіка та управління підприємствами / О.О. Вороніна. – Харків, 2017. – 20 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/>.
15. Гарасим П.М. Курс фінансового обліку : навч. посіб. / П.М. Гарасим, Г.П. Журавель, П.Я. Хомин. – К. : Знання, 2011. – 566 с.
16. Гарасим П.М. Податковий облік і звітність на підприємствах : навч. посіб. / П.М. Гарасим, Г.П. Журавель, П.Я. Хомин. – К.: Професіонал, 2009. – 448 с.
17. Гетьман О.О. Економіка підприємства : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / О.О. Гетьман, В.М. Шаповалова. – К.: Центр навчальної літератури, 2011. – 448 с.
18. Годованець О.В. Особливості бухгалтерського та податкового обліку фінансового лізингу / О.В. Годованець. // Економіка: проблеми теорії та практики. Зб. наук. праць. – Вип. 177: у 2-х Т. – Дніпропетровськ, 2017. – Т. 2. – С. 494-453.
19. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами : приклади та коментарі / С.Ф. Голов, В.М. Костюченко. – К.: Лібра, 2009. – 367 с.

20. Голов С.Ф. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку [пер. з англ.] / за ред. С.Ф. Голова. – К., 2008. – 1272 с.
21. Головка І.В. Фінансовий аналіз : посібник. / І.В. Головка. – Київ, 2009. – 241 с.
22. Гольцова С.М. Звітність підприємств : навчальний посіб. / С.М. Гольцова, І.Й. Плікус. – К.: «Центр навчальної літератури», 2014. – 292 с.
23. Грачева Р.Е. Просто Баланс. / Р.Е. Грачева. – К.: Редакция «Галицкие контракты», 2015. – 414 с.
24. Гринавцева О.В. Облік і аудит готової продукції та її фінансових результатів від реалізації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к.е.н.: спец. – бухгалтерський облік, аналіз та аудит [Електронний ресурс] / О.В. Гринавцева. – К., 2015. – 19 с. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/ard/2005/05govmpu.zip>
25. Губачова О.М. Облік у зарубіжних країнах: підручник. / О.М. Губачова, С.І. Мельник. – К.: Цент учбової літератури, 2008. – 432 с.
26. Гусакова О.С. Податковий облік: навчальний посібник / О.С. Гусакова. – К.: Центр навчальної літератури, 2014. – 214 с.
27. Дем'яненко М.Я. Про співвідношення бухгалтерського та податкового обліку / М.Я. Дем'яненко. // Облік і фінанси АПК. – 2016. – № 1. – С. 10-17.
28. Журавко Х.М. Особливості антикризового управління та економічної діагностики підприємства в сучасних умовах. / Х.М. Журавко. // Ефективна економіка – Дніпропетровськ, 2017. – С. 95-97.
29. Загородній А.Г. Бухгалтерський облік : Основи теорії та практики : навч. посібник / А.Г. Загородній, Г.О. Партин. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: «Знання», КОО, 2011. – 342 с.
30. Загородній А.Г. Фінансовий словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко. – Львів: Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2008. – 384 с.

31. Задорожна Н.В. Макроекономічна теорія виробництва і витрат : навч. посібник. / Н.В. Задорожна – К., 2009. – 219 с.
32. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», прийнятий Верховною Радою України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>
33. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», прийнятий Верховною Радою України від 16.07.1999 р. № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
34. Іващенко В.І. Економічний аналіз господарської діяльності : навчальний посібник / В.І. Іващенко, М.А. Болюх. – Київ, 2008. – 296 с.
35. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена Мінфіном України від 30.11.1999 р. № 29 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>
36. Коблянська О.І. Фінансовий облік : навч. посіб. / О.І. Коблянська. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2011. – 471 с.
37. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств. / М.Я. Коробов. – К.: Знання, 2009. – 398 с.
38. Крамаренко Г.О. Фінансовий аналіз і планування. / Г.О. Крамаренко. – К.: Центр навчальної літератури, 2011. – 256 с.
39. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання : монографія / Л.А. Лахтіонова. – К.: КНЕУ, 2011. – 383 с.
40. Лень В.С. Фінансовий облік в Україні : задачі, тести, відповіді : навч. посіб. / В.С. Лень. – Рек. МОН України. – К.: ЦНЛ, 2010. – 320 с.
41. Лишиленко О.В. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник. / О.В. Лишиленко. – К.: Центр навчальної літератури, 2008. – 687 с.

42. Лінник С.В. Види обліку та перспективи їх розвитку. / С.В. Лінник. // Удосконалення обліку та аналізу господарської діяльності на основі впровадження нових положень (стандартів) бухгалтерського обліку в Україні : тези доповідей на міжнародній науково-практичній конференції 16-18 жовтня 2017 р. – К., 2017. – С. 57-58.
43. Лучко М.Р. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах : навчальний посібник / М.Р. Лучко, І.Д. Бенько. – Київ: Знання, 2009. – 311 с.
44. Маляревський Ю.Д. Фінансовий облік : навчально-методичний посібник для самост. вивчення дисципліни. / Ю.Д. Маляревський, П.С. Тютюнник. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2015. – 136 с.
45. Маркар'ян Е.А. Фінансовий аналіз / Е.А. Маркар'ян, Г.П. Гарасименко. – М., 2011. – 160 с.
46. Мержа Н.В. Аналіз ймовірності банкрутства підприємств в економіці України. / Н.В. Мержа. // Актуальні проблеми економіки. – № 9 (51). – 2017. – С. 65-69.
47. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства. Наказ Міністерства економіки України від 26 жовтня 2010 року № 1361 [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ME101039.html
48. Михайлова М.Г. Національні стандарти в бухгалтерському обліку / М.Г. Михайлова. – К.: «Вища освіта», 2012. – 304 с.
49. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку / [пер. з англ. за ред. С.Ф. Голова]. – К.: Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 2002. – 736 с.
50. Мних Є.В. Економічний аналіз : навч. посіб. / Є.В. Мних – К., 2006. – 315 с.
51. Мних Є.В. Економічний аналіз : підруч. [для студентів вищих навчальних закладів] / Є.В. Мних. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 412 с.

52. Мочерний С.В. Економічна теорія : навч. посіб. / С.В. Мочерний. – видання 5-тє, доповн. і перероб. – К.: Видавничий центр «Академія», 2009. – 292 с.
53. Нападовська Л.В. Управлінський облік : монографія. / Л.В. Нападовська. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2012. – 450 с.
54. Нашкерська Г.В. Фінансовий облік : навч. посіб. / Г.В. Нашкерська. – К.: Кондор, 2012. – 502 с.
55. Панасюк В.М. Податковий облік : навч. посіб. / В.М. Панасюк, Є.К. Ковальчук, С.В. Бобрівець. – Тернопіль: Видавництво «Карт-Бланш», 2014. – 314 с.
56. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [електронний ресурс] – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/2755-17
57. Положення (національне) (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом № 73 Мінфіну України від 07.02.2013 р. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
58. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. № 290 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>
59. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>
60. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 28.12.2000 р. № 353 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01>
61. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 24 «Прибуток на акцію», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 16.07.2001 р. №

344 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0647-01>

62. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 25.02.2000 р. № 39 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00>
63. Полускан П.М. Заходи щодо збільшення прибутковості підприємства та підтримки ефективної господарської діяльності. / П.М. Полускан. // Фінансовий портал «Finalearn». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.finalearn.com/lifers-1336-1.html>.
64. Прокопенко І.Ф. Курс економічного аналізу : підручник для студентів вищих навчальних закладів. / І.Ф. Прокопенко, В.І. Ганін, З.Ф. Петряєва. – Харків: Легас, 2014. – 523 с.
65. Прохар Н.В. Облік і контроль фінансових результатів у сільськогосподарських формуваннях: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к.е.н.: спец. 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит [Електронний ресурс] / Н.В. Прохар. – К., 2015. – 20 с. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/ard/2009/09pnvrsf.zip>
66. Пушкар М.С. Фінансовий облік : підручник. / М.С. Пушкар. – Тернопіль: Карт-бланш, 2006. – 628 с.
67. Регурецький В.В. Податок на прибуток. / В.В. Регурецький. // Науково-практичний журнал : Бухгалтерський облік і аудит. – 2016. – С. 7-10.
68. Салига С.Я. Фінансовий аналіз : навчальний посібник / С.Я. Салига, Н.В. Дацій, Н.В. Нестеренко, С.О. Корецька, К.С. Салига. – К.: Центр навчальної літератури, 2009. – 210 с.
69. Свідерський Д.Є. Облік та аудит фінансових результатів діяльності підприємств (на прикладі цукрових заводів асоціації «Київцукор»): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к.е.н.: спец. – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності) [Електронний

ресурс] / Д.Є. Свідерський. – К., 2015. – 20 с. – Режим доступу:
<http://www.lib.ua-ru.net/inode/36189.html>

70. Скалюк Р.В. Аналітичні інструменти оптимізації управління фінансовими результатами промислових підприємств. / Р.В. Скалюк. // Вісник ЖДТУ : Економічні науки. – 2017. – № 1 (55). – С. 277-279.
71. Сміт А. Добробут націй. Дослідження про природу та причини добробуту націй. / А. Сміт.; [пер. з англ.]. – К.: Port-Royal, 2001. – 594 с.
72. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність : підручник. / Н.М. Ткаченко. – К.: Алерта, 2006. – 1080 с.
73. Труфіна Ж.С. Облік і контроль формування фінансових результатів операційної діяльності підприємств: теорія, методика, організація: автореферат дис. на здобуття наук. ступ. к.е.н.: спец. 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності) [Електронний ресурс] / Ж.С. Труфіна. – К., 2010. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/ard/2010/10tjstmo.zip>.
74. Хом'як Р.Л. Бухгалтерський облік в Україні : навчальний посібник. / за ред. Р.Л. Хом'яка. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2009. – 820 с.
75. Хомин П. Облікове забезпечення звітності про фінансові результати має бути методично обґрунтованим / П. Хомин. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2014. – № 6. – С. 9-15.
76. Червінська С.Л. Методичні підходи щодо управління фінансовими результатами аграрних підприємств. / С.Л. Червінська. // Економіка АПК. – 2015. – № 3. – С. 86-88.
77. Череп А.В. Економічний аналіз / А.В. Череп. – К.: Кондор, 2005. – 159 с.
78. Шмиголь Н.М. Економічна суть доходів та доходності в системі управління підприємством / Н.М. Шмиголь. // Держава та регіон: наук.-виробн. журнал. – Сер.: Економіка та підприємництво. – Запоріжжя: Вид-во Класичного приватного університету. – 2014. – № 7. – С. 221-225.

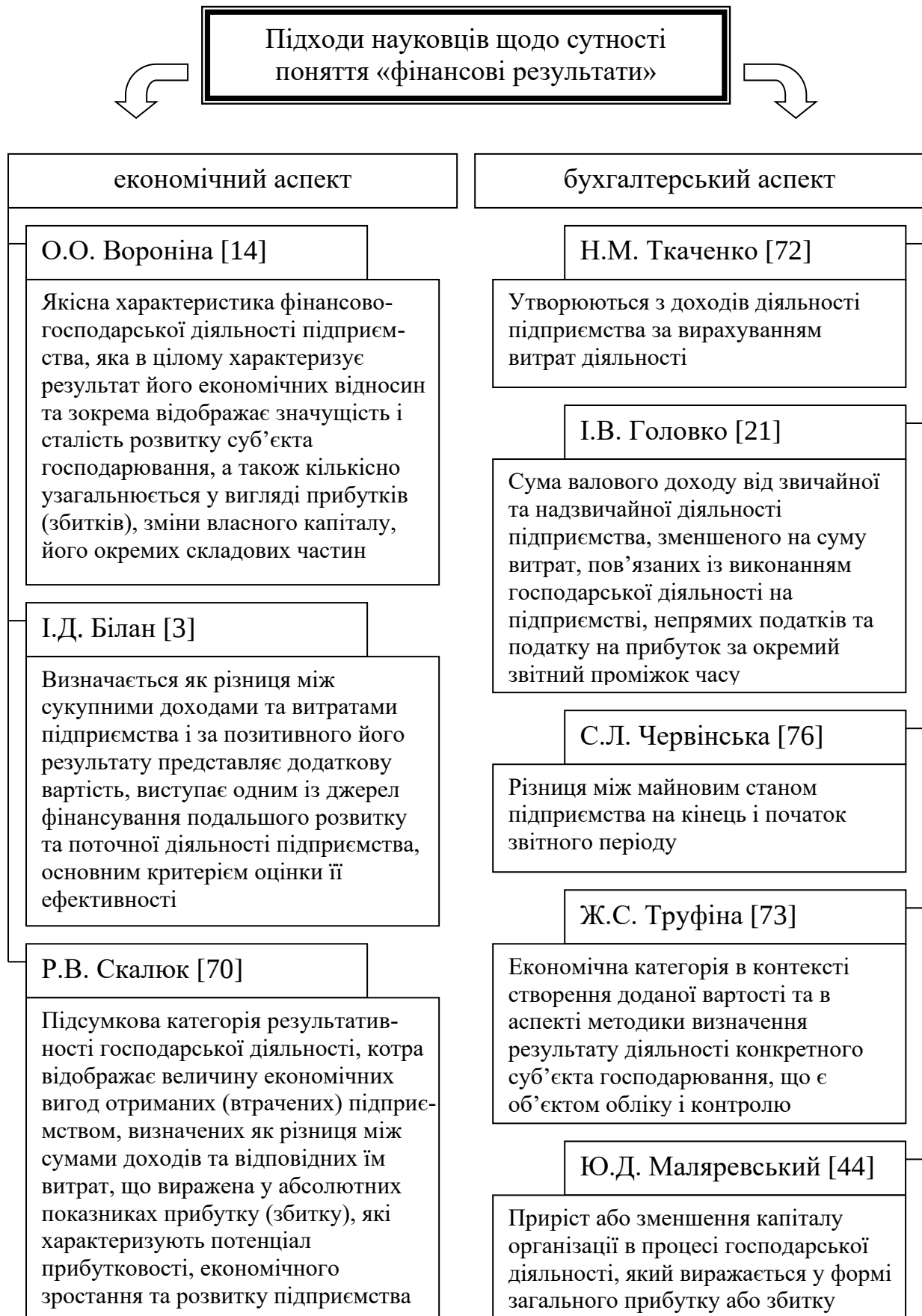

Рис. Підходи науковців щодо сутності поняття «фінансові результати» операційної діяльності підприємства

Типова кореспонденція рахунків з обліку доходів від реалізації
у ТзОВ «Транс-Дол»

№ з./п.	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1.	Реалізовано замовникам автотранспортні послуги з перевезень	36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» 30 «Готівка» 31 «Рахунки в банках»	701 «Дохід від надання автопослуг з перевезення вантажів» 702 «Дохід від надання автопослуг з перевезення пасажирів» 703 «Дохід від надання транспортно-експедиційних послуг»
2.	Нараховані зобов'язання з ПДВ	701 «Дохід від надання автопослуг з перевезення вантажів» 702 «Дохід від надання автопослуг з перевезення пасажирів» 703 «Дохід від надання транспортно-експедиційних послуг»	641 «Розрахунки за податками і платежами»
3.	Списано отриманий дохід від реалізації наданих автопослуг на фінансовий результат	701 «Дохід надання автопослуг з перевезення вантажів» 702 «Дохід від надання автопослуг з перевезення пасажирів» 703 «Дохід від надання транспортно-експедиційних послуг»	79 «Фінансові результати»

Типова кореспонденція рахунків з обліку інших операційних доходів
у ТзОВ «Транс-Дол»

№ оп.	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1.	Відображено дохід у вигляді орендної плати за виробничі площі	37 «Розрахунки з різними дебіторами»	71 «Інший операційний дохід»
2.	Виявлено лишки запчастин і інших товарних запасів у результаті проведення інвентаризації ТМЦ	20 «Виробничі запаси» (за видами) 28 «Товари» (за видами)	71 «Інший операційний дохід»
3.	Отримано готівкову суму штрафу	30 «Каса»	71 «Інший операційний дохід»
4.	Повернено дебіторську заборгованість, раніше визнану сумнівною	38 «Резерв сумнівних боргів»	71 «Інший операційний дохід»
5.	Списано заборгованість перед постачальниками та підрядниками після закінчення строку позовної давності	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	71 «Інший операційний дохід»
6.	Відображено суми податків і обов'язкових платежів, отриманих у складі інших операційних доходів	71 «Інший операційний дохід»	64 «Розрахунки за податками й платежами»
7.	Віднесено інший операційний дохід на фінансові результати	71 «Інший операційний дохід»	79 «Фінансові результати»

Типова кореспонденція рахунків з обліку адміністративних витрат
у ТзОВ «Транс-Дол»

№ оп.	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1.	Нараховано знос основних засобів та нематеріальних активів адміністративного призначення	92 «Адміністративні витрати»	13 «Знос (амортизація) необоротних активів»
2.	Списано виробничі запаси на адміністративні потреби	92 «Адміністративні витрати»	20 «Виробничі запаси»
3.	Відображено витрати на службові відрядження управлінського персоналу	92 «Адміністративні витрати»	372 «Розрахунки з підзвітними особами»
4.	Відображено витрати з розрахунково-касового обслуговування банку	92 «Адміністративні витрати»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»
5.	Нараховано податки, збори й обов'язкові платежі	92 «Адміністративні витрати»	64 «Розрахунки за податками й платежами»
6.	Нараховано заробітну плату адміністративному апарату та соціальний внесок згідно з чинним законодавством	92 «Адміністративні витрати»	66 «Розрахунки за виплатами працівникам» 65 «Розрахунки за страхуванням»
7.	Відображено витрати на ремонт, здійснений сторонніми організаціями, вартість послуг зв'язку і т.д.	92 «Адміністративні витрати»	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»
8.	Списано адміністративні витрати на фінансові результати	79 «Фінансові результати»	92 «Адміністративні витрати»

Типова кореспонденція рахунків з обліку витрат на збут
у ТзОВ «Транс-Дол»

№ оп.	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1.	Нарахована амортизація на основні засоби збутового призначення	93 «Витрати на збут»	13 «Знос (амортизація) необоротних активів»
2.	Списано інші матеріали	93 «Витрати на збут»	20 «Виробничі запаси»
3.	Відображено витрати на службові відрядження працівників збуту	93 «Витрати на збут»	372 «Розрахунки з підзвітними особами»
4.	Нараховано заробітну плату працівникам, зайнятим збутом, і єдиний соціальний внесок згідно з чинним законодавством	93 «Витрати на збут»	66 «Розрахунки за виплатами працівникам» 65 «Розрахунки за страхуванням»
5.	Акцептовано рахунок рекламного агентства і ЗМІ за надані послуги з реклами	93 «Витрати на збут»	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»
6.	Списано витрати на збут на фінансові результати	79 «Фінансові результати»	93 «Витрати на збут»

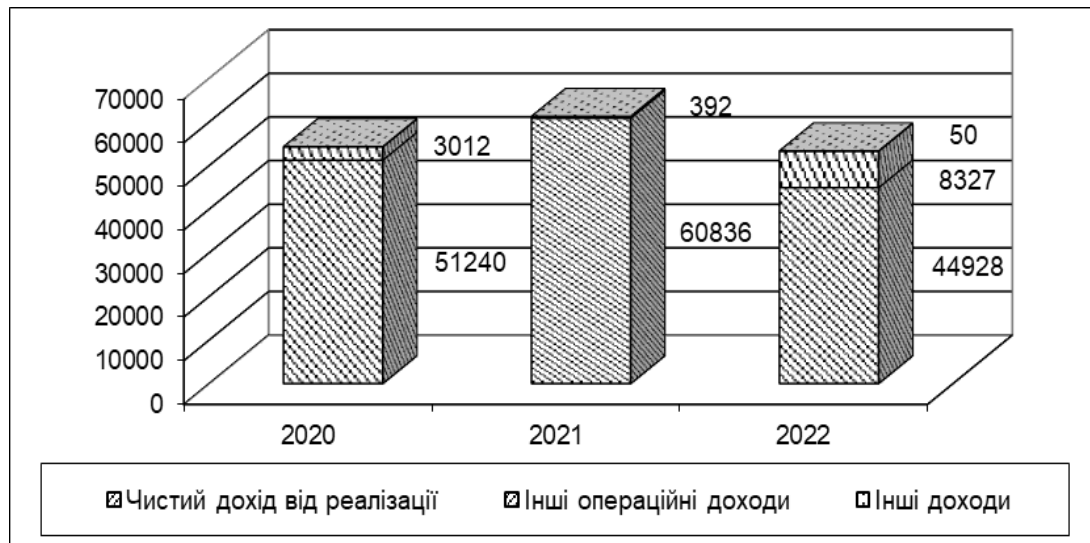

Рис. 1. Аналіз складу і структури отриманих доходів діяльності
ТзОВ «Транс-Дол» за 2020-2022 рр.

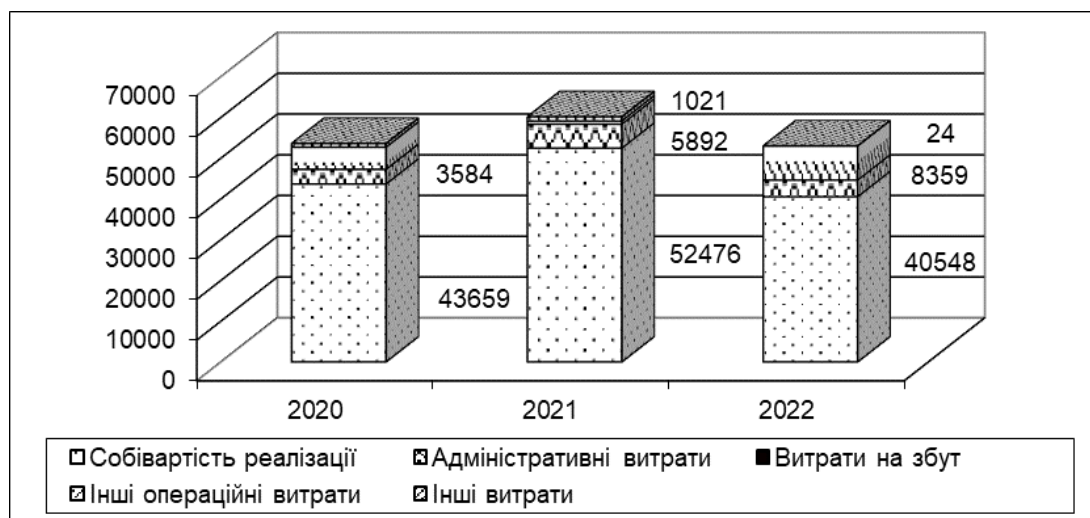

Рис. 2. Аналіз складу і структури понесених витрат діяльності
ТзОВ «Транс-Дол» за 2020-2022 рр.

Дата (рік, місяць, число)

Підприємство **ТзОВ «Транс-Дол»** за ЄДРПОУ
 Територія **м. Долина** за КОАТУУ
 Організаційно-правова форма господарювання **ТзОВ** за КОПФГ
 Вид економічної діяльності **Автотранспортні перевезення** за КВЕД

КОДИ		
22	31	12
23467321		
2610405562		
034		
31.12		

**Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31.12.2022 р.**

Форма № 1

Код за ДКУД

2901184

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	1134	1117
первісна вартість	1001	1309	1309
накопичена амортизація	1002	175	192
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби	1010	49051	51586
первісна вартість	1011	58893	62044
знос	1012	(9842)	(10458)
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	50185	52703
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	1231	2423
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	3102	2038
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130		
з бюджетом	1135	26	175
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	928	1834
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	1919	2438
Витрати майбутніх періодів	1170	10	9
Інші оборотні активи	1190	81	564

Усього за розділом II	1195	7297	9481
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	57482	62184

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	19768	20410
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415	841	925
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	5141	4199
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430		
Усього за розділом I	1495	25750	25534
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595		
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	4235	5833
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	23243	25385
розрахунками з бюджетом	1620	2231	2998
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	205	135
розрахунками з оплати праці	1630	990	1053
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	828	1246
Усього за розділом III	1695	31732	36650
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	57482	62184

Дата (рік, місяць, число)

Підприємство **ТзОВ «Транс-Дол»** за ЄДРПОУ
 Територія м. Долина за КОАТУУ
 Організаційно-правова форма господарювання **ТзОВ** за КОПФГ
 Вид економічної діяльності **Автотранспортні перевезення** за КВЕД

КОДИ		
22	31	12
23467321		
2610405562		
034		
31.12		

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2022 р.

Форма № 2 Код за ДКУД

2901184

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	44928	60836
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(40548)	(52476)
Валовий: прибуток	2090	4380	8360
збиток	2095		
Інші операційні доходи	2120	8327	392
Адміністративні витрати	2130	(4075)	(5892)
Витрати на збут	2150	(2)	(0)
Інші операційні витрати	2180	(8359)	(783)
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	271	2077
збиток	2195		
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240	50	3
Фінансові витрати	2250		
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270	(24)	(1021)
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	297	1059
збиток	2295		
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(53)	(191)

Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	244	868
збиток	2355		

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450		
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	244	868

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	21838	24397
Витрати на оплату праці	2505	11992	20648
Відрахування на соціальні заходи	2510	2638	5202
Амортизація	2515	1656	1433
Інші операційні витрати	2520	1509	947
Разом	2550	39633	51968

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605		
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610		
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615		
Дивіденди на одну просту акцію	2650		